

hor yezh

105

. Trevidig : 'pelloc'h'

. Dihelloú

. L. Bihannig : gerioú Landeda

DIWAR STERVA HAG ARVER AN ADVERB-AMZERIAN "PELLOC'H".
.....

- "...PELLOC'H eo aet da get
da vac'her anvet Mosieu
PELLOC'H eo aet da get
da gannad a'z touell ..."-

(SOUFLAM.Per GWEGEN/Progon II,1974,ld.25)

A-vetou an nebeudig re a zo c'hoarvezet ganto ober ul lenn da z-"Devezh diwezhañ Per Gwegen" ez eus bet, hep ket a var, hiniennou n'o deus ket meizet rez ar bemmen-mañ gant an iskis m'eo arver ar ger PELLOC'H enno, dezhañ talvoud-egezh "a-benn bremañ". Lavarennoù amster, difluket diwar skañv a gavo da dud'zo. Ha chemel a ray bout kement hini a glasko penn eus ster ar ger-se e nouspet geriadur ha yezhadur, da vihanañ e-touesk ar re a c'heller tapout krog enno c'hoazh. Gwell eo da'r re nand int ket c'hwiled war'r farbotañ mont da selaou ouzh prezeg an dud. Ennañ ema'n diluz. A-benn roiñ skoaz dezho e klaskin, e'r pennad-mañ, diskleriañ steregezh "PELLOC'H". Hemañ, savet diwar usrez an anw-gwan (hag an adverb) PELL, zo dezhañ ken ur ster-lec'hiañ (ne sav kudenn erbet diwar e bouez) ken ur ster-amzeriañ a bleustrin war-nezhañ hepken, trapenn eo-eñ luziedik a-walc'h da'n neb n'eus ket bet tro da deuler meiz outañ. PELLOC'H, adverb-amzeriañ, zo ec'hon e sterva, pa'z eus outañ amsterioù e-leizh. E benn-ster "hiroc'h amzer/goude se/da c'houde/diwezhatoc'h/h.a." zo boull da'n holl vrezhonegerien. Hogen gant PELLOC'H e vez graet e-giz-all ha n'eo ket an hevelep talvoudegezh a vez roet dezhañ, tamm ebet. Ha kement-mañ gant ouzhpenn ur brezhoneger a zo. Yao, troiennoù-lavar enno ar ger PELLOC'H a glever lies-a-wezh e vez dezho ur steregezh estrevit an hini eeun ha boas. (N'emaer ket enno gant PELLOC'H e talvout "hiroc'h (amzer)" pe "goude se" da skouer). Meur a wezh ivez e lenner kement-all e'l levrioù kozh. Hevelep troioù lavar a glevoc'h-hu ken alies ha bemdez-c'houlou, mag ho teur henn ober, met ne vo ket chañset deoc'h o lenn kel lies-se e'l levrioù nevez-flamm-flimmin, 'm eus aon. Rak ne raer ket nemeur ganto hiziw an deiz, ken dre gomz ken dre skrid, da nebutañ ne deu ket a-fonn seurt doareoù-lavar gant ar re a zo bet esket brezhoneg ganto, tra ma vez arveret, kenañ-ken, gant an dud a ra gant ar brezhoneg nes dezho bezañ studiet anezhañ biskoazh. N'eus ket mui diouto, siken, e skridoù brezhoneg an amzer-vremañ, kenave oberennoù an DREZEN, ar GOW, ar RIOU, anezho tud hag a ouie diouzh ar yezh bew-buhezok.

Ur wezhig ar mare evelato e kever ur skouerennoù bennak ag implij arbennik an adverb-se e skridoù 'zo : sellet ouzh "SOUTLAM" gant Per GWEGEN, embannet n'eus ket gwall-belloù (pelloc'h = a-benn bremañ, bremaik). Ha n'eo ket souezh eo, pag e ouzer ez eo hemañ eus bro ar Ster Aon e-giz da J. Riou. Sed e livirin diouzhtu-krenn e kejer ouzh lavarennoù enno an a.a. PELLOC'H dezhañ ar sterioù dibar a vo graet meneg anezho er pennad-mañ, e skridoù e Kernewiz pergen, endra gaver e dalvoudegezh "klasek" e skridoù savet gant Leoniz, eleze an hini a veze dezhañ e krennvrezhoneg (pelloc'h = hiviziken; kv. Y.V. FERROT).

Merzhed e vo enta ez eus diforc'hioù e-keñver ar ster hervez ar broioù, a-wael etre Kernew ha Leon, pegwir n'or ket doazh d'ober gant PELLOC'H e doare ar rannyezhoù-mañ, e Bro-Dreger ha Bro-Wened dreist-holl, a gement a ouzon. A-se n'eus met ur rouezadennig skrivagnerien ec'h ober gant talvoudegezhioù 'zo an adverb-se dre ma'z int ginidik eus kornbroioù ma van bew-pesk e holl sterioù war-bouez nebeut enno. Skarzhet eo bet tamm pe damm eus ar yezh lennegel ha diwar-se ne vo kavet, kouls lavaret, seurt troioù-lavar met e skridoù tud a vez aliesik liw o gouyezh war o brezhoneg (skrivagnerien a Gernew-Izel evit gwir). N'eo ket c'hwezhañ lavaret ez eo e-barzh levrioù savet gant tud egisto e tastumer ar pep fonnusañ eus an danvez a ya d'ober ar pennad da heul. Diganto hon eus un testeni diles a berzhioù dreist ha demzianav o rannyezh hag evit komz heñvel ouzh ar wirionez ez eus deut ganto munudoù espar eus ar brezhoneg, pag emedo-ef en e sav-sonn, hag a zo bet dianket dre vurzhud e toledoù 'zo, dre ma'z aes an amzer hebiou.

Da'm soñj e oa tremen mall renabliñ talvoudegezhioù an a.a. PELLOC'H, pa n'eo ket bet studiet a-zevri biskoazh, evel meur a c'her all. Dispenn roudoù an adverb-mañ adal mare an henvrezhoneg ha dreist pep tra adalek prantad ar c'hrennvrezhoneg bete vremañ, e lakat e kemm gant e geveleb kembraek BELLACH ha klask penn anezhañ e kerneweg a dalvezo da broiñ, diogel, ez eo diazezet mat, a-werz-ze, e sterva en hor yezh. Diwar-se ne vo den, nep hini, evit displegañ kel lies sterioù diouz ar rannyezhelekaat hag an displeberadurioù lec'hieel, na mui. Da'm meno e ve mat da'n neb a venn ober gant ar brezhoneg e pep keñver gouzout diouz an adverb-amzeriañ PELLOC'H a zo puilh-meurbet e dalvoud-egzhioù. E deuler da'r bloù a ve koll unan soutilderioù hol lavar-ni. Sede pe dre abeg e klaskin bannañ splann-izienn warnezhañ, didoueziañ e sterioù ha roiñ da c'hoût penaos an arverer diouz ar steregezh-ma'r steregezh. Gant ar c'hoant d'e lakat da dalvout en-dro e'r yezh lennegel a-vremañ eo e'm eus savet ur studiadenn diwar e bouez, anez se e vije bet distar a-grenn hec'h ober.

Dz. Kelig-an-hañv 1975.

"PELLOC'H", ADVERB-AMZERIAÑ EN HENVREZHONEG

Testeniekaat eo ster-amzeriañ an adverb PELLOC'H kerkent ha grez an henvrezhoneg, en ur spis'heriennoù :

"MUI HA UID HU PELLOCH" (*Dict. des gloses en vieux-breton*, L. Fleuriot, Paris, 1964. Ledeneb 261. 283, 334).

Hervez kenarroud latin an dornskrid e tal ar spis-c'heriad-mañ kement ha "plus grande elle (la lune) est (quand) il fut plus tard (que la fin du cycle approche)" (Mui a vez/boe pelloc'h). Lizi da L. Fleuriot n'eo ket splann-gezh talvoudegezh ar geriennoù-se. Da nebeutañ mard eus diouz an adverb-se en henvrezhoneg n'eo met gant ur ster-amzeriañ, n'eus ket anezhañ gant ur ster-lec'hiañ e'r glozennoù.

Evit-ar-wezh enta ez eus bet ur ster-amzeriañ da'n adverb PELLOC'H. (*Le vieux-breton. Éléments d'une grammaire*. L. Fleuriot, Paris, 1964. Ld.290).

"PELLOC'H" E KRENNVREZHONEG

E krennvrezhoneg ez arvered ivez an adverb-amzeriañ PELLOC'H : koulskoude n'eus seurt ebet anezhañ e'r c'h-"Catholicon". Setu pe dre benn e ranker arre mont da'r skridoù e-sell da spisaat e sterva, da'r mare-se. N'eus ket tu da dremen hepto, e-giz e brezhoneg bremañ a-hent-all. Un toull-adig skouerioù a vo displeget amañ da heul, tennet eus "Melezour ar Marw", "Ruhez Santez Barba", "Ruhez Sant Wenole", ha "Burzhud bras Jezus". Da c'houde e vo graet un evezh- iadennoù bennaket diwarnezh.

§ MELEZOUR AR MARW (1519/1575) (*Le Mirouer de la Mort*, embannet gant Emil ERNOD, Paris, 1914).

- M 2832 "PELLOCH eno ne vezo nos"
- "An nep pep tro a yelo dy,
- M 2968 PELLOCH tra en bet ne hoantay
- Na muy deduy heuzicquen."
- M 2982 "PELLOCH eno ne vezo quet
- Riou na tomder disemperet."

§ BUHEZ SANTEZ BARBA (1557/1647) (Le Mystère de Sainte-Barbe, embannet gant Emil ERNOD, Nantes, 1887).

- B 588 "PELHOCH na discuez muy."
- B 590 "PELLOCH en bro ne guelo ioa."
- B 734 "Mar he lazaff mic bizhuiquen PELHOCH en bro nem guelo den."

§ BURZHUD BRAS JEZUS (1530/1622) (Le grand Mystère de Jésus, embannet gant Kervarker, Paris, 1865).

- J. ledeneb 21 "PELHOCH dre nep hent na hentet, Na darempret, em requet, muy."
- J. ld. 31 "Dre comps, an proffedet quantaf PELHOCH muy ne contraliaf, Nac ampechaf ne mennaf guer."
- J. ld. 54/55 "PELLOCH sclaeer nemeux esper quet A dibriff nac evaf affet Gueneoch, credet, oar ann bet man."
- J. ld. 100 "Bishuyquen gracc ne pourchasaf ! Na PELHOCH Doe ne avoef !"

§ BUHEZ SANT WENNOLE (1580/1608) (L'Ancien Mystère de Saint-Gwenolé, embannet gant Emil ERNOD, Rennes, 1935).

- Gw. 575 "Fendez hoary eu a spyaf PELLOCH Guenole ne clefaf."
- Gw. 714 "Ha bez a gret mat ha quymyat dyouz da ty Her PELLOCH dyouguel nep quantel ne guely."
- Gw. 770 "Gant hyrvot cruel ez goelaf PELLOCH byzvyquen noz guelaf."
- Gw. 843 "Gant Guenole ezaf, PELLOCH ne vennaf quet Forch dyouzoch ma ny ha se ameus spyet."
- Gw. 1022 "Hoguen pan duy dan bro PELLOCH ne guelo muy."

Meur a stumm a vez da'n adverb PELLOC'H, diouzh gwelet ar skouerioù hon eus meneget :

- 1) PELLOCH (M. 2832, 2968, 2982 ; B. 590 ; J.ld.54 ; Gw. 575, 714, 843, 1022.)
- 2) PELHOCH (B. 588, 734 ; J.ld. 21, 31, 100). (kv. CRUEL, CRUELHOCH; SCLER, SCLERHOCH, h.a.)
- 3) PELLOUCH (Gw. 770).

Poz da'r Pelleter (Dict. de la langue bretonne, 1752) e oa ur stumm all : PELLBOCH e "Buhez Sant Wennole". (Gwelet : Ernault, Dict. Etymologique du breton-moyen, ld. 351). Hogen n'eus ket dioutañ e'n embannidigezh sevenet gant Ernault e 1935 en "Annales de Bretagne". Moarvat e venege Dom Le Pelletier kement-se diwar unan eus an daou eilskrid (1580, 1608) bet en e gerz gwezhall. PELLOUCH avat zo ken iskriw ha PELLBOCH ... Da dra, skouerioù a gever en "Heuryou Kerampuil" (1568) : SCLAPROUCH, ISELOUCH, BRASSOUC, LIESSOUC ... (Gwelet Ernault, RC. 1928, "Le Breton de Gilles de Kerampuil : "Catechism et Heuryou".)

A-zivout PELLOC'H n'eus gour e Glossaire moyen-breton Ernault. Abbozen (Geriadurig Brezonek-krenn, Sterenn, 1941) ld.106, ne lar tra ken met ez eo PELLOCH derez uhel ar rak-verb PELL, dezhañ ur ster-amzeriañ. Ernault e'n DBBM (351) a dro PELLOCH "hiviziken" (galleg "désormais"). Ha gwir-bater eo : bewezh e tal PELLOC'H kement hag HIVIZIKEN (goude-henn, diwar-vremañ/a-vremañ/...) e krennvrezhoneg, da vihanañ e'r gwerzennoù diskrivet e'r pennad-mañ. (Sterioù all a c'hellfe bezañ da b-PELLOC'H e brezhoneg-krenn marsee, e skridoù aet da get pe e dornskridoù chomet da luduiñ tu bennak...). Menegomp c'hoazh ur skouer dennet eus "Dismantridigezh Jerusalem" (Gw. Les fragments de la "Destruction de Jerusalem" et des "Amours du Vieillard", R. Hemon, Dublin, 1969. Supplément Gwennole Ar MENN).

ld. 386. A 169 Lemmel.

"Ma em lamet hep ma pydyff
A bout impalazr so cauz d'yff,
NA PELLOC'H EN ROM NE CHOMYFF."

(Troet eo bet evel-henn gant Gw. Ar Menn :
"Et je ne resterai pas à Rome plus longtemps."
"Da droiñ spisoc'h e-giz-mañ : "Et je ne resterai plus à Rome (désormais)". Razas).

E'n holl skouerioù roet amañ n'eus met lavarennoù-nac'h. Rak-se n'heller ket distagañ an adverb diouzh ar ger-nac'h (NE, NA) dre benn e tro un disterañ talvoudigezh PELLOC'H pa 'ma en ul lavarenn-nac'h; e gwirionez e tal e seurt degouez kement ha "(ne) mui" (-hiviziken). Eleze n'heller ket tremen hep ar genarroudenn ma tenn PELLOC'H e dalvoud-egezh diouti. Ster resis PELLOC'H a gemm hervez an droienn e-giz e vo gwelet e brezhoneg a-vremañ.

Evit da'n adverb bout dalc'hmat e penn-kentañ al lavarenn e'r gwerzennoù e ve kentoc'h e lec'h all e komz-plaen. Urzh ar gerioù a vije bet evel-henn : "NE" e'r penn-kentañ ha "PELLC'H" e'r penn diwezhañ pe da nebeutañ goude ar verb. (E'r gwerzennoù e veze eilpennet urzh ar gerioù e'r frazenn). Da skouer e vefe lavaret : "Ne clefaf Guenole PELLOCH" (Gw. 575), "Ne vezo quet eno PELLOCH" (M. 2982), hag all. Diwar lenn an holl skouerioù e tidouezier diouto

daou rummad : "Ne ... PELLOCH" ha "Ne ... mui PELLOCH". Bez ez eus lavarennoù-nac'h enno "MUI" ha "PELLOC'H" war un dro. A-se e teu anat e tal "Ne... pelloc'h" kentoc'h "Ne...mui" evit "NE...hiviziken" nemetken, lakomp ez eo koulz ha "Ne...mui hiviziken". Ha mar kever a-wezhioù "mui" e-tal "pelloc'h" n'eo met un doare da bouezañ war an dalvoudegezh-se.

E'r skouerioù enno "Ne...mui pelloc'h" 'ma an adverb e toaresañ ur verb displeget, ur wezhig ar mare e'n dazoned (Gw. 1022) alies e'r bremanel (B. 588, J. ld. 31). Heñveldra gant "Ne...(ket) pelloc'h" : mare-mare emedo ar verb e'n dazoned (M. 2832, 2968, 2982 ; B. 590, 734 ; Gw. 714), gwezhennoù e veze displeget e'r bremanel (J. ld. 54 ; Gw. 845 ; J. 100 ; Gw. 575, 770), hag ivez e'n doare-gourc'hemenn (J. 21). Ar gwir zo gant Goulven PENNAOD (Dornlevr Krennvrezhoneg, Preder, Kastellin, 1964) pa skriv e pennad 141 e yezhadur :

"Alies a-walc'h ez arverer ar bremanel evit aroueziañ un amzer da zont denesaet."

Hag eñ ha roñ skouerioù J. ld. 100 enno. E M. 2968 e kever, ouzhpenn "Ne... pelloc'h", "Na mui...hiviziken", pezh a ziskleir muioc'h c'hoazh ster an adverb-mañ e krennvrezhoneg. E skouerioù arall (B. 734 ; J. 100 ; Gw. 770) emañ an adverb "bizhiken" e-tal "pelloc'h", pezh a gadarna ar c'heñver e'n dazont merket gantañ zoken pa 'ma ar verb e'r bremanel evel e meur a skouer (hiviziken = adalek bremañ, a-vremañ, diwar-vremañ).

"PELLOC'H E'R GERIADURIOU

E gwir n'eus ket nemeur a dra da zastum e'r geriadurioù, geriaouegi ha gervaoù embannet bete vremañ. N'eus met ul lodig diouto e venegiñ tra pe dra diwar-benn an adverb-mañ. Ha blaz ar re nebeut a vez peurliesañ gant o diskleriadurioù, ma'z eus ...

An titouroù a c'heller pennaouiñ enno n'int ket klok nepred ha ral a wezh e lakaer ur skouer bennak da vont gant ar ster-ma'r ster. Peurvuiañ ivez ez int diazezet war yezh Leon ha dre vras e vez taolet da'r bern an nemorant ag ar brezhoneg. Lavaret a ranker c'hoazh n'eus tra ebet diwar-bouez "PELLOC'H" e nep geriadur "gwenedek" ha n'eus ket liw anezhañ kennebeut all e'r skridoù gwenedek. (Ha reizh eo rak bete-gouzout ne raer ket gantañ e gouyezh steroù e-giz e ramyezhoù 'zo). Gwelet hon eus ez arvered an adverb-amzeriañ PELLOC'H da vare ar brezhoneg-krenn (dezhañ ster "hiviziken", "(ne) mui", bout ma n'eus gour dioutañ e'r c'h-"Catholicon". Neuze 'ta ar geriadur kentañ a gaver roud eus PELLOC'H ennañ zo Le Sacré Collège de Jésus

savet gant an Aotrou MAUNOIR (Kripi gozh d'e bardono !) hag embannet e 1659.

E'n Dictionnaire françois-breton armorique ld. 45 e lenner :

- "Dorénavant : PELLOC'H, hiviziquen."

E'n Dictionnaire breton-françois ld. 163 e lenner c'hoazh :

- "PELLOC'H : dorénavant."

E'r c'heriaoueg-mañ e tal kement hag HIVIZIKEN dres evel e krennvrezhoneg.

Goude-se e teu Grégoire de Rostrenen gant e z-Dictionnaire françois-celtique ou françois-breton (Rennes, 1732). Kavout a raer :

- ld. 47 "Après ceci, désormais : goude-hen, goude gemen-mañ, PELLOC'H, hivizyqen."

- ld. 276 "Désormais, dorénavant : hivizyqen, evizyqen, goude-hen, PELLOC'H."

Netra nevez digant Gregor hervez gwelet.

Diwezhatoc'hik e vo embannet an Dictionnaire de la langue bretonne (Paris, 1752) aozet gant Dom Le Pelletier. Sed a lenner dan ar ger PELL :

- "...En la vie de Saint Gwenolé, le comparatif est écrit PELLOC'H, et PELLOC'H, le premier est usité..." Treutik ar peuriñ gant Loeiz ar Pelleter ! N'eus ket muioc'h e'n dornskrid (1716). War a hañval ez eus ag ar skrivadur PELLOC'H en unan eus an dornskridoù bet e piaou da'r geriadurour ...?)

E-doug an eitekvet kantved enta n'eus met ster "hiviziken" an adverb PELLOC'H a zo bet graet meneg anezhañ. Ar ster-se an hini a veze roet e nouspét levr a zevosion moulet da'n ampoent-se ... hep mar ebet.

E'n naontekvet kantved e vo fonnusoc'h an danvez dre ma vo laketa bep un tammig un nebeut skouerioù da vont gant steroù 'zo an adverb.

Da stagañ ganti e vo Ar Gonideg. E'n Dictionnaire françois-breton (kresket gant H. de La Villemarqué, Saint-Brieuc, 1847) e kever :

- ld. 60 "A l'avenir, désormais : a-vréma, diwar-vréma, PELLOC'H, hiviziken, goudé-hen. (A l'avenir je serai plus sage : PELLOC'H ou hiviziken é vézinn furoc'h.)"

- ld. 225 "Désormais, à l'avenir, dorénavant : ... PELLOC'H."

- ld. 245 (Dorénavant j'irai plus souvent vous voir : PELLOC'H ou diwar-vréma éz inn aliesoc'h d'ho kwéout.)"

E'n Dictionnaire celto-breton ou breton-français (kresket ivez gant Kervarker; Sant-Brieg, 1850) e kever c'hoazh ld. 477 :

- "PELLOC'H. Outre l'emploi de ce mot comme comparatif de -pell- loin, il sert aussi d'adverbe et signifie -désormais -dorénavant-à l'avenir-par la suite-plus longtemps-. (PELLOC'H, n'her gwélinn mui : désormais je ne le verrai plus.) - En Galles, BELLAC'H, mais qui signifie -plus tard-ensuite-après-. V. Hiviziken."

Evit da Gervarker bezañ kresket, un tamm mat, danvez geriadurioù Ar Gonideg (merzet e klask keñveriañ an adverb brezhonek gant an hini kembraek. En aner, pegwir ne hañval ket gantañ anavout eilstumm PELLACH e-leze BELLACH. Hemañ zo kevatal e sterioù ouzh re PELLOC'H, adverb-amzeriañ), n'eus tra nevez a-zivout steregezh PELLOC'H. Un eston eo pag e ouzer ez eus meur a skouer eus arver PELLOC'H e Barzhaz Breizh (hiviziken, bremaik). Ha Beskont Keransker ne lar seurt ebet diwar-bean PELLOC'H e talvoud kement ha BREMAIK...

Da c'houde e vo geriadurioù an Aotrou A.-M. Troude, "colonel en retraite" mar plij; e'n Nouveau Dictionnaire pratique breton-français du dialecte du Léon (Brest, 1876) n'eus ket kalz a dra :

- ld. 503 -"Désormais : PELLOC'H."

E'n Nouveau Dictionnaire pratique français et breton du dialecte du Léon (Brest, 1869, 1886) e lenner :

- ld. 81 -"A l'avenir : PELLOC'H, hiviziken, goudehen, diwar-vreman."

- ld. 270 -"Désormais : PELLOC'H, hiviziken, mui, diwar-vreman."

(Vous ne me verrez plus désormais : n'am gwelot mui PELLOC'H.)

Je ne veux plus le voir désormais : no fell d'in her gwelet PELLOC'H dirak va daoulegad).

E'r skouerioù-mañ e kejer a-nevez gant "Ne...mui pelloc'h" evel e krennvrezhoneg lies-a-wezh. Daoust ma rasteller un torkadig skouerioù eus implij an adverb-se e geriadurioù Troude ha'r Gonideg (kevret gant Kervarker) ez eo anat, diouzh lenn kement-se, e chomont lug ouzh ster klasek PELLOC'H ken e krennvrezhoneg ken e brezhoneg Bro-Leon, na mui na maez.

Nevezinti a zegaso J. Moal gant e Supplément lexicogrammatical au Dict. pratique français-breton du Colonel A. Troude (1869) en dialecte du Léon (Landerneau, 1890). Betek-henn e roe ar geriadurioù ar ster "hiviziken", nemet-ken, testeniekaet a-c'houde prantad ar c'hrennvrezhoneg (e ster ch henvrezhoneg n'eo ket gwall-sklaer dam da verrentez al lavarenn spisc'heriet). Evit ar wezh kentañ e

tiskoacher un dalvoudegezh all : "erfin, a-benn ar fin", arveret peurgetket e leoneg. (Gwelet e vo avat e raer gant "pelloc'h"/"a-benn ar fin" e Kernew-Izel).

E geriaoueg Ar Moal e tastumomp :

- ld.238 -"Enfin, adv.: erfin; (Enfin, le voilà homme! PELLOC'H ez eus goaz anezhan!)"

- ld.267 -"Finalement, adv.: enn divez-erfin-enn difin-goude tout- PELLOC'H-diwar ar mare-avit troc'ha berr- da ziveza tout-". (Hag eñ ha roñf adarre ar skouer displeget a-gent : "A la fin il est devenu homme").

E'r c'hontrol, ne zegaso mann Dictionnaire français-breton H. du Rusquec (1895) ennañ, ld.160 :

- "Dorénavant ... PELLOC'H".

E Lexique étymologique des termes les plus usuels du breton moderne savet gant Victor HENRY (Paris, 1900) e kever, ld.219 :

- "PELLOC'H, adv.: désormais ..." (Forzh penaos n'eo ket tre pal ur geriadur a-seurt-se, gerdarzhel kentañ-penn).

E'n ugentvet kantved e vo dav gortoz embannidigezh oberenn Fransez VALLEE, Grand Dictionnaire français-breton (Rennes, 1931). Ennañ ez eus bet dastumet kement a oa bet rozellet gant AbHerve e geriadurioù e ziagentidi, ouzhpenn ar pezh en deus kavet e'r skridoù hag e'r yezh komzet. Setu a lanner e GDFE :

ld.210 -"Désormais. (Voilà désormais la pluie : setu PELLOC'H (deut) ar glac.)"

ld.228 -"Dorénavant"; ld.256 -"Enfin"; ld.175 -"Dans la suite" : PELLOC'H". Hag e'r Supplément au GDFE (La Baule, 1948) :

ld. 51 -"Désormais : après PELLOC'H ajouter PELLOC'H GOUDE-ZE."

ld. 64 -"Enfin, désormais : (---- il est devenu homme: PELLOC'H ez eus eur gwaz anezhañ.)"

(Anat eo gouzout ez eo tennet ar skouer-mañ eus gerva J. Moal).

ld. 77 -"A la fin !... : A-BELLOC'H ! d'après vannetais." (Mendare a-beban e teu "a-belloc'h" ? / kv.: kembraeg BELLACH : o'r diwedd./ E Geriadurig brezhonek-gallek E. Ernault (Saint-Brieuc, 1927) n'eus tra estrevit "BITE, BÉTE, Vannetais : plus, désormais.")

ld.136 e veneg Vallée ur ster all eus PELLOC'H : -"Ne plus, au sens de : à partir de ce moment, NE ... PELLOC'H, v. Bité, beté." (Gwelet Ernod, GEG).

Diwar lenn kement-se enta ez eo splann-kenañ en deus graet Vallée e vad eus oberoù geriadurourien an naontekvet kantved hag an triwec'h kantved. N'eus graet met renkañ an holl sterioù anav dezhañ, nes degas doareoù nevez diwar-benn an adverb PELLOC'H. Evelato n'eus geriadur ebet o roññ kement a ziskleriadurioù hag e hini. Strollet en deus ennañ un tamm braw eus sterioù PELLOC'H : lavaret e ve ruz talvoudegezhioù ar ger-se dastumet e'r GDFB a ve re vraw an holl. N'eo ket klok war ar poent-se; abegoù 'zo : ne ra ket meneg, en e c'heriadur bras, eus sterioù PELLOC'H boaziet pergen e yezh Kernew-Izel, moarvat dre benn da'n diouer a skridoù savet e'r rannyezhoù-se. Koulskoude en dije bet tu da gaout un alberz eus an troioù-lavar-se war-bouez studiañ pizh skridoù an Drezen hag ar Riou, enno skouerioù puilh eus steredegz an adverb-se e yezh Kernew (bremaik, a-benn bremañ, hag a-benn neuze ...). Aze edi an dalc'h !

E Lexique breton-français et français-breton an Aotronez Seité ha Stéphan (Brest, 1956) e kavomp c'hoazh :

- "PELLOH : à la fin, plus loin". (Ar ster roet da'n adverb-se o vezañ an hini a oa bet meneget gant ar Moal, da lavaret eo ar ster boaziet e Leon da nebeutañ).

Ha nevezik 'zo e'n Nouveau dictionnaire breton-français (1974) en deus Roparz HEMON meneget an adverb PELLOC'H evit ar wezh kentañ :

- "PELLOC'H : plus loin, plus avant, ensuite."
Berr-berr an traoù evit c'hoazh. Ret eo lavaret n'emedo ket kement-se e-barzh e c'heriadurioù betek-henn. Marteze a-walc'h e vo un dra bennak diwar PELLOC'H e Geriadur Istorel ar Brezhoneg pa vo arru ar groaz-Doue gant al lizherenn P... den ne oar pe zavare...

Setu achu ganeomp an ergerzh e-barzh ar geriadurioù; goude-henn e c'heller kendastum kement-mañ :

PELLOC'H zo kenster gant 1) HIVIZIKEN
2) A-BENN AR FIN
ha 3) MUI (NE...PELLOC'H zo kement ha lavaret NE...MUI, diwar-vremañ).

Gwelet hon eus ster PELLOC'H e krennvrezhoneg (kejet hon eus ivez gant PELLOC'H en henvrezhoneg) hag e emdroadur a-hed ar c'hantvedoù hervez testiñ ar geriadurioù. Hogen n'eo ket a-walc'h chemel diwar c'hoant, e furchal enno nemetken. Da gaout ur gwel ledanoc'h eus e ster va hag e arver e ranker mont da vat da'n skridoù ha da'r yezh prezeget. E-giz-all e chomfed berr ganti.

Da heul e vo dispaket un toullad skouerioù ag arver PELLOC'H e brezhoneg an amzer-vremañ renket diouzh ar ster a vez da'n adverb e'l lavarenn-ma'l lavarenn.

Kent diskouezal sterioù 'zo, n'eus ket meneg anezho e nep geriadur, nag e nep yezhadur (a benn-bremañ, bremaik...) e pleustrimp gant ar re hon eus kavet roud diuto e'r geriadurioù endeo, e-ser displegañ penaos ez arverer PELLOC'H kenster gant HIVIZIKEN (ne...mui) hag A-BENN AR FIN. (Evit ar sterioù diwezhañ-mañ e'm eus dilennet un dornadig skouerioù hepken. Kavet e vizie bet skouerioù arall, dreist-holl e mengleuz al levrioù a aparchant ouzh an dud devot, ha n'on ket ruz-ligern war lizheradur an curioù, da vezif digarezet a gaoued don ...)(1)

Nep piw bennak a yafe da furchata e'r yezhadurioù a rafe tro-wenn : n'eus met diw c'hramadeg oc'h ober meneg eus an adverb PELLOC'H, dezhañ ster "hiviziken" :

- Brnault Petite grammaire bretonne avec des notions sur l'histoire de la langue et sur la versification (Saint-Brieuc, 1897) (ld.57).

- Grégoire de Rostrenen Grammaire françoise-celtique ou françoise-bretonne (Rennes, 1738) (ld.165).

N'eus griñsenn a-du-rall, siwazh deomp.

(1) Ur skouerenn : "Rac da viret ar moc'h
En deus ma c'hasset
Hag e carfen PELLOC'H
Dibri eus o boued."

Charlez BRIZ, Heuryou Brezonec ha Latin, composet quen e Pros quen e Guers e faver ar bebl simpl. 1712. (ld.156).

1) "PELLOC'H" e talvout kement hag "HIVIZIKEN"

§ Gwerz Santez Eoded (Dornskrid Bodmear, derou an XVIII^oktv.)
Gwalarn, 134, Meurzh 1941, ld.259.

- "Ettrezomp tut iacuanc a escopti leon,
PELLOCH e promettomp eus a creis hor chalon,
imitta ar vuhez eus a santes eodet,
euit goude-r-maro monet oll d'e guelec."

§ Novelou neves a canticou (Composet en honor da c'hiniveles hor Salver Jesus-Christ) (e Brest e Ty R. Malassis map. Imprimêr a Librêr.)

- "A pa velomp eo coustet/Quement paea hon dle,
PELLOCH exanct a bec'het/Conservomp hon ene."
(ld.13)

- "Ni on eus gwir volonte/PELLOCH da servicha,
En ce ma c'hellimp goude/O meuli er joa.Amen."

§ Barzhaz-Breizh, KERVARKER (1866) "Klemmvan Itron Nizon" (yezh Kernew.)

- "Piw dorro PELLOCH hon naon-ni ?" (ld.519)

§ Istor ar Mab Prodic, gant an Aut.B(rignoux) Persoun L(anneufret). (1883)

- "Ia, ama va-unan, lez ac'hanon PELLOCH'H."

§ Dragon Sant Paol, Y.V. FERROT (1907).

- "Perak ne glaskfemp ket evit beza krenfoc'h/Da stourm ouz ar Zaoson, en em glevet PELLOCH'H Ganto."
(ld.49/50).

§ Chanson var avantachou bres an drapo tricolor, Sav 22 (Goañv 1941)

- "Holl e rankomp beza PELLOCH'H/Pinvidik, mondianet/
An dra ze a zo cals guelloc'h/Kement se a zo anet."
(ld.15).

§ Danevellou a Vro-Skos. Karantez ha tremenvan Deirdire, Y. ar GOW/I. an DIBERDER, Sav 21 (1941).

- "Ha bez diarvar diwar-benn kement-se PELLOCH'H."

§ E-tal ar poull. C'hoariva brezhonek, Y.V. FERROT, SB. Brest. (1944)

- "A ! mat ! Lakaomp her grafen neuze ma vo peoc'h en toull-mañ PELLOCH'H, satordallik." (ld.47).
- "Diwar hiziv e vo peoc'h en ti-mañ PELLOCH'H, a drugarez Doue." (ld.48).

- "Va mignon, me ? Ya ho kwasañ enebour. Evidon-me a garfe e vefec'h marv, ma vo peoc'h diouzhoc'h PELLOCH'H." (ld.52/53).

§ Ar gouleñn-dimeziñ. Anton TCHEC'HOV. (Br. A. Keravel; Ar Falz, 7 /1947)

- "...ar parked douar-se a zo decmp-ni, decmp-ni e chome, ha peoc'h gantañ PELLOCH'H." (ld.20).

§ Ar bleiz hag ar c'hi-gard. Mojennou ha Soniou, PAOTR TREBOURE

- "Deus ganen, gra da bakajou/Ha dilez PELLOCH'H da goajou." (ld.12).

§ Ar pevar mab Emon lesanvet ar pevar marc'h limon, adaozet gant Per FOURDELLES; Skol (1967)

- "It da grougañ Richard pa ne fell d'ar re-mañ,
Hag e vefot PELLOCH'H diskarg d'am servijañ."
(lodenn 6/taoleñn 3 ld.148)

§ Ar eben doñvaet (The Taming of the Shrew) gant W. SHAKESPEARE (brezhoneg gant J.L. Emily, Al Liamm, 95/1962)

- "Chomit peoc'h din PELLOCH'H..." (Arvest II, Diviz 1, ld.418).

2) "(NE) PELLOCH'" e talvout kement ha "(NE) MUI".

§ Mister Santez Jenovefa a Vrabant. Trajedienn dregeriek eus ar 17^{ved} kantved, R. HEMON, Al Liamm niv.32/33, (1952)

- (an ac pemp a gomans)
"Me sonche finissan dre ho cras ma foanic
Pa ne allan gousanf PELLOCH'H an tourmancho."

§ Istor Mari-Madalen, Laorañs ar RICHOU. Pennad tennet d'emeus ar "Resurrection" gant I. an DIBERDER; Feiz ha Breiz. (Mae/Mezheven 1941) 17^{ved} kantved.

- "...ne allan ket miret/Ouz hirvout ha gouñvan, ken am bo ho cafet/Pé ne hellin PELLOCH' chom béc voar an douar/Ma 'halon a barfont gant hirvout ha glahar."
(ld.40)

- "A ! Mari-Madalen, groa hirvout d'haz péhet,/Ha ne ouél ket PELLOCH' da boañ Salver ar bet." (ld.43).

§ Barzhaz-Breizh, KERVARKER. "Ar Baradoz." (yezh Treger)

- "PELLOCH'H ne zougin ket/Chadenn an droukspered." (1840)
- "PELLOCH'H ne zougin ket/Ardou an droukspered." (1866).

§ Buez ar p'êvar mab Emon. Duc D'ORDON. (Laqet e form eun dragedi ha reizet en urz gant A.L.M.L., Montroulez) (1866).

- "Ne allan mui PELLOC'H souffr anê da barlant." (Act 2. Decvet dialog, ld.77)

§ Istor ar Mab Prodic, gant an Aut.R(rignoux) Persoun L(anneufret). (1883)

- "Aretit, petra zo ? Ne hellan mui PELLOC'H gouzanv ar stad iskiz ma velan ac'hanoc'h." (ld.3)
- "N'hellan ket mui, PELLOC'H, er stad-se da velet." (ld.52).

§ Ar pevar mab Emon lesanvet ar pevar marc'h limon, adaozet gant Per BOURDELLES; Skol (1967)

- "Richard, ne ran nep forzh PELLOC'H eus va lignez!" (lodenn 6, taolenn 3, ld.188)
- "Ha na rit PELLOC'H kement all a safar." (lodenn 2/taolenn 11, ld.50)
- "Me ned-on PELLOC'H mestr, siwazh, d'am bugale." (1.3 / t.1, ld.54)
- "Pa n'am gwelfot PELLOC'H, e ranno ho kalon." (1.7 / t.1, ld.75).

PELLOC'H : hiviziken (goude-henn, diwar-vremañ...) N'eus ket kalz a dra da lavaret a-zivout ar ster-mañ, o vezañ m'eo an hini anavetañ-holl dicuto (gwelet ar geriadurioù hag ar yezhadurioù). E meur a lavarenn e vez displeget ar verb e'n doare-gourc'henn. Alies ivez ema an adverb e fin al lavarenn, nemet pa 'ma-eñ e'r gwerzennoù hag e vez lakaet neuze e lec'h-all dre benn da'r c'hlotennoù.

PELLOC'H (NE-) : MUI (NE-)

E gwir ez eo diaes erwalc'h diferc'hiñ an eil ster diouzh egile. Troiñ a ra un tammig ar ster war-bouez stumm-dinac'h al lavarennoù, tro-mañ, endra n'eus ket eus an nac'h, tro-all. "Ne...pelloc'h" a dal kement ha "Ne...(mui) hiviziken" koulz lavaret, evel e krennvrezhoneg. Merzet a raer e kever, ur gwezhenoù bennak, "Ne...mui pelloc'h" da bouezañ war ster-nac'hañ al lavarennoù-se.

E'n daou rummad skouerioù ez eus verboù displeget e'r bremanel, e'n dazoned hag ivez e'n doare-gourc'henn. Ha pa ve displeget ar verb e forzh petore amzer (dazont, bremañ...), ne vo ket kemmet evit-se ster al lavarennoù : hini un dazont denesaet (hiviziken, diwar-vremañ, adalek bremañ) eztaolet gant an adverb PELLOC'H. Merkañ a ra hemañ ur c'heñver en amzer da zont.

3) "PELLOC'H" e talvoud kement hag "A-BENN AR FIN".

§ E korn an oaled, Kristof JEZEGOU. (1923)

- "Ma c'hellfen beza krouget, PELLOC'H !" (Boulou glas ar Roue Salomon, ld.63).
- "Ah ! bourjin ! deuet out PELLOC'H ?" (Niz Sant Per, ld.128)
- "Ah ! te eo, PELLOC'H, Dom Yan ?" (Ar manac'h Dom Yan, ld.169)
- "Allo ! emezan, en eur drefvez an eotrou, brema e vo peoc'h : ema luzet Ian, PELLOC'H." (Ian el laer, ld.302)
- "Ah ! deuet out, PELLOC'H ? Diwezat out hirio." (Ar c'hemener hag an diaoul, ld.313).

§ An ti satanazet, Jakez RIOU. (1944)

- "Moereb, kousket oc'h PELLOC'H ?" (ld.47)
- "Lom, dihunañ a rit, PELLOC'H ?" (ld.69)

§ Ar gêr villiget, Yeun ar GOV. (1963)

- "Ha n'ac'h eus kavet, PELLOC'H, remed d'am droug ?"

§ Nikolazig, 1) Job er BAYON (Rennes, 1909)
2) Yann-Vari PERROT (Brest, 1923)

-1) "Chetu ean ANFIN dizoare." (ld.113)
-2) "Setu hi (ar skeudenn santel), PELLOC'H, diveziet." (ld.58)
-1) "Mat erhoalh, mes ANFIN, pesort treu e hues hui guélet elsé ?" (ld.124)
-2) "Mat a walc'h, met PELLOC'H, pesort traou oc'h eus c'houi gwelet 'velse ?" (ld.64)

§ E-tal ar poull. C'hoariva brezhonek, Y.V. PERROT, S.B. Brest. (1944)

- "Ac'hanta, morjin, dont a rit ennoc'h hoc'h-unan, PELLOC'H ?" (ld.42)

Pa vez da'n arverb ar ster "a-benn ar fin, er zivez, erfin..." ema hogos bep tro e dibenn al lavarenn. Gwelet a raer ema-eñ ivez liesik e lavarennoù-goulenata a stumm kadarnaat. N'eus tra ken met unan a zo a stumm-nac'h (Y. ar GOV). A-wezhioù c'hoazh ema PELLOC'H e lavarennoù estlammañ, dibaot a wezh avat.

Ar verboù a vez displeget e'n amzer-vremañ pe 'giz-all e'n amzer-dremenet amstrizh, morse en amzer da zont.

Diouzh gwelet ar skouerioù-se ez eo anat e vez roet ar ster "A-BENN AR FIN" da b-"PELLOC'H" ken e Kernew ken e Leon. Bete kavout, ne raer ket gantañ e gwenedeg (kv. Bayon ha Perrot) evit da Vallée (Suppl. GDFB) embann e vez lavaret A-BELLOC'H (à la fin) gant Gwenedourion.

4) "PELLOC'H" e talvoud kement hag "A-BENN-BREMAÑ". (BREMAÑ,

A-VREMAÑ)

1- § Itron Varia Garmez, Youenn DREZEN. (1941)

- "PELLOC'H eo riellet ho koan."
- "PELLOC'H int aet gant ar c'hizier."

§ Foenneg an Dourig-kozh, Youenn DREZEN, Al Liamm, 60. (1957)

- "PELLOC'H eo poent merenn vihan."

§ Skol-louarn Veig Trebern, Youenn DREZEN

- "PELLOC'H e tle mougañ gant an naon." (lodenn 1, 1972, ld.167)
- "PELLOC'H emao'h o vougañ gant an naon." (lod.3, 1974, ld.158).

§ Yun ar C'halvez, Yeun ar GOW, Arvor, 55. (1942)

- "PELLOC'H 'zo deuet naon da Herve, emezañ."

§ Ar gêr villiget, Yeun ar GOW. (1963)

- "PELLOC'H e tle beza enkrezet da dud diwar da benn." (ld.13).

An holl skouerioù-mañ zo dicout lavarennoù-kadarnaat. War an adverb e pouezer enno. A-se em PELLOC'H e penn kentañ al lavarenn.

E Notre-Dame Bigoudenne (Paris, 1943) e tro Drezen ar skouer gentañ evel-henn :

- "Votre dîner DOIT être froid." (ld.20)

E galleg Breizh-Izel e vizie bet troet : "pour main-tenant" (= a-benn bremañ).

Merzet e vez savet an holl lavarennoù mañ war an hevelep patron. Bez em ar verb DLEOUT e diw skouer, moarvat evit pouezañ war dalvoudegezh spis seurt bemmen : liw ar gwirhañval a vez warnezho (sur a-walc'h, kredapl, mechañs h.a.). (Kv. troidigezh an Drezen : Votre dîner est froid "pour maintenant", "da grediñ eo.")

2- § Geotenn ar Werc'hez, Jakez RIOU. (1957)

- "Kalz arc'hant a vankan deoc'h, PELLOC'H, emezañ, lentik." (Mona, ld.45)
- "Kerzh da zebriñ da voued, Yun, naon a zo deut dit PELLOC'H." (Yun, ld.34)

§ Nominoe-Ge, Jakez RIOU. (1941)

- "O soñjal eo kounnaret, PELLOC'H, va gwreg er gêr, war-dro ar vuoc'h o hala." (ld.92)

§ Ar gêr villiget, Yeun ar GOW. (1963)

- "Mall am eus PELLOC'H d'en em gavout gant eun iliz, eme al lean penedour da Zistin." (ld.38)

§ Hanverez ar Roc'h-Veur, Yeun ar GOW, Al Liamm, 106. (1964)

- "Va laoskit PELLOC'H da vont ac'han."

§ Socig JONKOUR, Sav, 23, ld.72.

- "Ar big ne vigo ket ken, rak flastret eo PELLOC'H."

Arre emacmp gant lavarennoù-kadarnaat. N'eo ket war an adverb e pouezer avat, war "kalz arc'hant", "naon", "mall", "va laoskit", "flastret", "kounnaret", ne lavaran ket. Setu e teu PELLOC'H goude ar pep pouezusañ eus al lavarenn, e'n dibenn anezhi a-wezhioù pe c'hoazh e kreizig-kreiz anezhi, hervez framm ar frazenn-ma'r frazenn.

E-barzh l'Herbe de la Vierge (1947) e tro Drezen ar skouer gentañ evel-henn (an danevell-mañ a voe laket e galleg war Stur, evit ar wezh kentañ, gant Drezen ha Mordrel, niv.9 1937) :

- "Je DOIS vous devoir beaucoup d'argent, dit-il timidement." (ld.88)

hag an eil skouer :

- "...Yun, tu DOIS avoir faim." (ld.73)

E brezhoneg e vizie bet tu da ober gant "a-benn-bremañ" e-lec'h PELLOC'H, hag e galleg Breizh-Izel gant "pour main-tenant" (= "à présent"). Troidigezh c'hallek an Drezen a lak anat c'hoazh an arster-martezeañ a vez e'l lavarennoù-se. N'eus ket ag an arster-se e'r skouerioù arall : ster PELLOC'H zo tost-da-vat hini "bremañ, a-vremañ" (galleg "à présent") enno.

A-zivout talvoudegezh "a-benn-bremañ" gwelet Hor Yezh, 36/1962; ld.5, Geriaoueg Sant Ivi gant Alan HEUSSAPP : -"Jos a zo er gêr a-benn-bremañ", n'heller ket bout sur, krediñ a raer emañ er gêr bremañ, amzer en deus bet da zont.

(Ar meizad a zo war-du an dazont)." (1)

Gout a ouzer ivez e tiforc'her "a-benn-bremañ" diouzh "evit bremañ", hemañ kenster gant "evit c'hoazh" (galleg : pour l'instant).

3- § An draonienn hep hecl, Youenn DREZEN/J.M. SYNGE, War-du ar pel 2/1938

- "Lakait ho torn warnañ, mar plij, ha lavarit d'in hag eo yen PELLOC'H." (ld.82)

§ Skol-louarn Veig Trebern

- "Mont a ran da welout hag-eñ eo kousket, PELLOC'H, al lavagnon bihan anezhañ." (Lodenn 3, 1974; ld.134).

§ An ti satanazet, Jakez RIOU. (1941)

- "Ha gwelomp pelec'h omp degouezhet PELLOC'H." (ld.9).

§ Skol-louarn Veig Trebern, Youenn DREZEN.

- "Pet eur eo, PELLOC'H, moereb ?" (Lodenn 2, 1973; ld.70).

§ Ret eo nouiz ar Gurun kozh, Youenn DREZEN. (Youenn Vras hag e leue, 1947)

- "Pe oad oc'h, PELLOC'H, eontr Kersaho ?" (ld.122).

§ Ti ar strafuilh, Yeun ar GOW, Al Liamm, 93.(1962)

- "Pet eur eo PELLOC'H anezhi ?" (ld.260)

§ Ar C'hlapaz, Kristof JZEGOU. (E korn an oaled). (1923).

- "Pet bugel ez peus PELLOC'H ?" (ld.113)

§ Nominoe-Oe, Jakez RIOU. (1941)

- "Yann, pet bailhad hoc'h eus evet, PELLOC'H?" (ld.75).

- "Pet leue he deus halet PELLOC'H, abaoe emaoch o tibuna din litanioù ho loen ?" (ld.94).

(1) kv. e Gouezeg hervez an Tad LE GARRE (Hor Yezh, Geriaoueg Ol. "Ardrevez", ld.38. "BREMAN e ouez un ardrevez bennak PELLOC'H." skrivet evel-henn "Breman n ouez n ardrevez beunagn POC'H (PELLOC'H)", troet gantañ : "maintenant tu dois avoir quelque expérience (sur la façon de procéder)".

§ Krouidigezh ar Vaevez, Gwilhou-Trec'h-D'e-ouenn, SAB. Yod-Kerc'h (1975)

- "O...bremaik-tuchant-bremaik ne vi ket kad mui da herzel na penn na reor... Bez' zo leizh ar vag ganit PELLOC'H ...nann ?" (ld.28).

- "Petra 'maout o laret ? 'Mañ ket difaragoellet da dammig boulienn ganit PELLOC'H ?..."

Renket ez eus bet aze lavarennoù-goulemmata, dieeun e'n teir skouer gentañ hag eeun e'r skouerioù all. Eveljust n'edi ket an adverb e penn kentañ seurt lavarennoù. E'n teir skouer gentañ ema an adverb en un islavarenn (ar gouleun o vezañ degaset gant "hag-eñ" e'n diw skouer gentañ ha gant "pelec'h" e'n deirvet). Goude ar verb hag e zoareenn e teu PELLOC'H.

E'r skouerioù all ema peurliesañ e penn diwezhañ al lavarenn pe, gwezhavez kent ur geriennoù bennaket, evel anw an hini a raer ar gouleun outañ ("moereb" "eontr Kersaho"). An hevelep ster hag e'r skouerioù arall eleze "a-benn-bremañ" gosik "bremañ, a-vremañ" zoken (galleg "à présent"). A-wezhioù e pouezer war ster PELLOC'H e'n degouez-mañ hag e stager "bremañ" outañ : - "Pet krouadur 'teus BREMAN PELLOC'H ?" (Bro-Vigoudenn).

5) "PELLOC'H" e talvoud kement hag "A-BENN NEUZE".

Petek-henn e raed gant ar bremanel e displegadur ar verboù (hag ivez gant an amdremened). Hogen e'r skouerioù meneget a-gernt e verke an adverb PELLOC'H ur c'heñver e'n amzer-vremañ, (setu e talveze "a-benn-bremañ"). E'r skouerioù da heul e verke an adverb PELLOC'H ur c'heñver e'n amzer dremenet : sed e talvo "a-benn neuze", dre benn da'r c'hen-arroud egizjust.

§ Lannevern e kafiv, Jakez KONAN, Gwalarn, 113 (1941)

- "An Aotrou Maer, eñ, goude bezañ chomet ur pennadig da estlammañ ouzh ar jeneral advev, a skarzhas ivez, savet c'hwen PELLOC'H dezhañ en e loeroù."

§ Nominoe-Oe, Jakez RIOU. (1941)

- "Sellout a reas dre ar prenestr evit gouzout pet eur oa PELLOC'H."

§ Marc'harid Gouzoug-Hir, Mojennoù ha Sonioù, PAOTR TREBOURE.

- "A-benn ur pennadig, deut naon PELLOC'H dezi..." (ld.51).

Razh ar skouerioù a gever aze zo bet tennet eus oberoù skrivagnerien a Gernew (DREZEN, RIOU, Ar GOW, JONKOUR, h.a.) nemet unan eus un danevell savet gant KONAN, un Tregeriad anezhañ, ha diw all eus skridoù daou Leonad, JEZEGOU ha FACTR TROURE : Iskriwik eo kavout troiennoù-lavar, liw brezhoneg Kernew-Izel warnezho, en oberoù ar re-se. (Dav eo lavaret evelkent ez eo chomet K. JEZEGOU pellik amzer e Kastellin hag e Leskonil...) N'eo ket berzet outo gouzout anezhi forzh penaos...

6) "PELLOC'H" e talvout kement ha "BREMAIK".

§ Geotenn ar Werc'hez, Jakez RIOU. (1935-1957)

- "Poent eo hastout; PELLOC'H e vo ar son diwezhañ." (Gouel ar Sakramant, ld.52)
- "PELLOC'H e vo en taol diwezhañ." (Gouel ar Sakramant, ld.53).

§ Gorsedd digor, Jakez RIOU. (1928)

- "Hastomp afo, Yann. PELLOC'H e teuint." (ld.9)

§ Barzhaz-Breizh, KERVARKER. (1840/1866)

- "PELLOC'H e tegouezimp e'r gêr." (Ar Breur-mager. yezh Tregere.)
- "PELLOC'H va daoulagad ne weljont (?) nemet mor." (Ar droug-hirnez. yezh Kernew.)

§ Scouflam, Per GWEGBN. Brogon II. (Meurzh 1974)

- "PBC'H PBC'H PBC'H PELLOC'H e teuy BH..." (ld.24)

§ Porzh ar Gellvêneg, Youenn DREZEN. Al Liamm 47, ld.28 (1954)

- "Tina, ha friko a vo, PELLOC'H ?"

§ Ar Person touer, Yeun ar GOW. (1961)

- "Goût penaos e leinimp PELLOC'H Eget komz eus lein 've gwelloc'h." (ld.29)

§ Krouidizezh ar Vaouez, Gwilhou-Trec'h-D'e-ouenn; SAB, Yod-Kerc'h. (1975)

- "Poent 'vo din klemm PELLOC'H." (ld.18)

N'eo ket gant ar rozell e tastumer skouerioù e tiskouezal ster "BREMAIK" an adverb-amzeriañ PELLOC'H e'r skridoù. Ne ra ket fonn enno, evitañ da vezañ arveret evel-henn ken-kenañ. Adarre emamp gant Kernewiz (RIOU, DREZEN, Ar GOW, GWEGBN, Gwilhou-Trec'h-D'e-ouenn) e-giz kent pag

emadomp gant PELLOC'H "a-benn-bremañ". E Barzhaz-Breizh e kever diw wezh PELLOC'H dezhañ talvoudegezh "BREMAIK". N'eo ket saouzan gwelet ez eo Droug-hirnez e yezh Kernew. En eneb ec'h embann KERVARKER ez eo Ar Breur-mager e yezh Tregere. A zo eston... A gement a ouzon ne raer ket gant PELLOC'H "tuchantik, bremaik" e tregerieg, ha kennebeut-all e leoneg e gwirionez. E'r gwerzioù hag e'r sonioù e kouezher mare-mare war un iskidadennoù bemak avat...

Diwar amzer ar verb eo e leker a-ziforc'h PELLOC'H = "a-benn-bremañ" diouzh PELLOC'H = "bremaik". Pa vez da'n adverb steredegzh "bremaik, bremita, tuchantik, breamazon, dizale, h.a.", emañ ar verb ataw e'n dazoned, tra m'edi e'r bremanel bewezh mod-all. (Ur skouer demet eus Mojennou ha Sonioù gant Factr Treoure, /Ar bloaz nevez, ld.109/ : -"Ar bloaz nevez a deu PELLOC'H / Hemañ, kredapl, a vo gwelloc'h." a rafé da unan kredañ e c'hall PELLOC'H "tuchantik" bout implijet en ul lavarenn gant ur verb displeget e'n amzer-vremañ. Da gentañ penn n'eo ket splann-kaer ster PELLOC'H enni, forc'hellek ne lavaran ket. N'eo ket tre "bremaik" ha n'eo ket "a-benn-bremañ" kennebeut. Mag eo ar ster kentañ e tal c'hoazh pezh a lavare G. PENNAOD en e yezh-adur krennvrezhoneg : ober gant ar bremanel da ezteuler un amzer da zont denesaet. Ema an adverb dalbez e penn kentañ al lavarenn nemet ul lavarenn-goulemmata ve anezhi (Y. DREZEN). E'r gwerzennoù pe e'r rimadelloù e c'hall bezañ e lec'h all, penn pe zibenn al lavarenn, hervez ezhomm ar c'hlotennoù. Lakat PELLOC'H e penn-kentañ ar bomm-lavar a dal e pouezer warnezhañ. War a hañval, forzh petailh, ne vez ket lakaet e lec'h all e nep degouez(h), e'l lavarennoù kadarnaat. E'n holl re a'm eus klevet emedo PELLOC'H e'n derou anezho.

Sell aze penaos e tro DREZEN an diw lavarenn gentañ (L'Herbe de la Vierge, Naoned, 1947) :

- "...le dernier son ne va pas tarder." (ld.99)
- "...Le dernier son ne va pas tarder." (ld.100)

Kement-se a gadarna steredegzh resis an adverb e'troiennoù par da'r re-mañ ("a-barzh nemeur, a-benn nebeut, a-barzh pell, kent-pell, tuchantik, h.a.).

Per DBNEZ (Rannyezh Douarnenez, stagadenn liesskrivet, 1953) a lavar bezañ klevet e Douarnenez an dro-lavar-mañ :

- "PELLOC'H eo graet." (a-barzh ur vunutenn eo graet). Hogos an hevelep bomm a'm eus bet klevet c'hoazh eno :

- "PELLOC'H e vo graet." a zo koulz ha "TUCHANTIK e vo graet."

Tenniñ a ra an diforc'hig da amzer ar verb, bremañ pe da zont. Hogen, ma n'eus tamm kemm gwirion e-keñver an dalvoudegezh, (evitoñ da vezañ goubet da grediñ e ve "PELLOC'H eo graet." kenster gant "a-benn-bremañ eo graet", "diouzhentu

eo graet", kentoc'h) emacomp arre, ken sur ha tra, gant ar bremanel dezhañ ster un amzer da zont tostik-tost, evel e krennvrezhoneg. E Douarnenez 'ta e raer gant PELLOC'H = "tuchantik", na mui, diouzh a ouzon.

A-zivout sterva an adverb-mañ e c'heller lavaret n'eo ket gouvezet ster "hiviziken" er-maez eus Bro-Leon, nemet e Kernew-Uhelañ ve marteze ?, hep mui ken. E Komanna da skouer e vez graet gant PELLOC'H e meur a dro : "hiviziken", "a-benn ar fin", "bremaik", "a-benn-bremañ" (kv. Y. Ar GOW).

Un dro-lavar arveret-tre eo hini Barzhaz-Breizh : -"PELLOC'H e tegouez(h)imp e'r gêr." Gant un den eus Gourlizon e'm eus klevet ivez : -"PELLOC'H e tegouez(h)o." a zo kement ha lavaret hervezañ : -"a-barzh-pell e tegouez(h)o (e vo aze)". E-barzh Soufflam e kever : -"PELLOC'H e teuy.", tro-lavar boazicet-kenañ. Kement-all a'm eus klevet c'hoazh e Douarnenez gant ur vaouez eus Fouldregad. ("PELLOC'H e teuy" = "tuchantik e vo aze"). Lavaret e vez ivez e Douarnenez : -"PELLOC'H e ray glaw." keaster gant "a-benn nebet e ray glaw". Dav eo teuler meiz avat ; pag e leverer e Sant Segal, da skouer, -"PELLOC'H e ray glaw e Kastellin." e tal kement-mañ : -"Bremaik e ray glaw e K.". Ha mar lavirit -"PELLOC'H e ra glaw e Lokorn." e tal kement-mañ : -"A-benn-bremañ e ra glaw e L." Heñveltra e'r Gellyñeg : -"PELLOC'H (a-benn-bremañ, bremañ) eo poent dibriñ." ha -"PELLOC'H (bremaik) e vo poent dibriñ". Klotañ a ra gant an troioù-lavar a gever e skridoù Youenn DREZEN, eus Pont 'n Abad. Diazezet eo an diforc'h war arver an amzer-me'n amzer e displegader ar verb, tra ken.

Sada aze ur rolladig skouerioù e tiskouezal arver liester an adverb-amzeriañ PELLOC'H e Bro Gastellin, bet displeget din gant Eun ar C'hefeleg eus Sant Kouli.

- 1) -"Pelloc'h e teuy da'r gêr."
- 2) -"Pelloc'h e teuy aze."
- 3) -"Pelloc'h eo degouezet e'r Frañs emichañs."
- 4) -"Echu eo ganeoc'h pelloc'h ?"
- 5) -"Emac'h o tont pelloc'h ?"
- 6) -"Echu 'peus al labour-se pelloc'h ?"

Pa 'ma an adverb, e penn al lavarenn e'r bremanel e tal kement hag "a-benn-bremañ" (3), e penn al lavarenn e'n dazoned e tal "hep dale, bremaik" (1,2), e dibenn ul lavarenn (-c'houlenmata, peurvuiañ) e'r bremanel e tal "a-benn ar fin" (4,5,6). Klotañ a ra dres ouzh ar pezh a lenner e skridoù J. RIOU eus Lotei, eleze gosik an hevelep takad-bro, hag ivez gant ar pezh a gever en oberennoù Y. Ar GOW, eus Fleiben (ha Gouezeg). Hemañ an hini nemetañ a deve gantañ troioù-lavar enno razh ar sterioù hon eus studiet e'r pennad, siken PELLOC'H e talvout "hiviziken"

(-Ha bez diarvar diwar-benn kement-se PELLOC'H", SAV 21.). Evit ur sell ne ouie ket Y. DREZEN diouzh ster "a-benn ar fin" an a.a. PELLOC'H, kollet e Bro Vigoudenn hep mar. E Bro Gastellin avat e rae gantañ (gwelet e skridoù ar RIOU). E Bro Gemper ez eo sterva an adverb ken ledan hag e Bro Gastellin. Kollet az eus bet enta ul lodenn eus steregezh PELLOC'H e kornioù 'zo, pe e gwallarn pe e merwent Goueled Breizh. Ha mechañs ez eo chomet bividik-meurbet e kreiz Kernew, peurgetket.

Diwar bouez an distagadur e ranker menegiñ ez or kustum da zistilhañ ('pex) e-lec'h (/pellax) pa'z eus un adverb-amzeriañ dioutañ, endra vez lavaret ('pellax), fraezh, pa'z eus un adverb-lec'hiañ anezhañ. Kement-mañ a dal evit Bro Gastellin da zigentañ, ha Bro Gemper. Evit doare n'eo ket ken strizh-se : diouzh an toleadoù ha diouzh tizh an diviz eo e tistager ('pex) pe ('pellax) (dre goazh-adur kreiz ar ger, an taol-mouezh o vezañ war'r silabenn gentañ). N'heller ket enta klask diazezañ un diforc'h etre ('pex) ha ('pellax) e-keñver ster, (gwelet hon eus e kever PELLOC'H skrivet PEC'H e-barzh Soufflam a-wezhioù; kv. ivez ar skouerenn denet eus pennadig an Tad Le CARRÉ en Hor Yezh.) e-giz e vez graet e kembraeg etre BELLACH ha PELLACH. (Laket e kemm ivez ar brezhoneg -AC'H (e-lec'h -OC'H) arouez usrez an anvioù-gwan e Kernew-Izel kostez ar mor gant ar c'hembraeg -ACH, e gevelep. ('pellax) 'vez lavaret gwezhavez. [Evel-henn e tiskliper e Pennmarc'h. "Pelloc'h e ray glaw" ("Bremaik, a-benn pemp munutenn e ray glaw" ; notomp ivez e leverer kenkoulz all : "Pelloc'h e ra glaw". Da nebutañ ne vez ket klevet en distagadur merk trede gour amzer da zont ar verb ober; pe ne vez ket distilhet fraezh, pe giz-all emacomp adarre gant ur bremanel.) E'r skouer-mañ e vo distaget ('pellax) pe ('pellax)].

Diwar bouez PELLOC'H implijet en ul lavarenn-nac'h e kever titouroù e Chrestomatie Bretonne gant Job LOTH (1892). Troet ez eus bet e'l levr se ur frazennad eus Parabolenn ar mab foran (enni "Ne...pelloc'h") e meur a "vrezhoneg". (Graet e vo amañ gant "arouezioù soniadouriel" J. LOTH).

- e leoneg : -diwar Bibl ar GONIDEG, TROUDE ha MILLIN : -"N'ounn két talvoudek PELLOC'H da véza galvet da vâb."

-Landerne :

- "N'oun ket dâñ PèLOC'H da véza galvet da vâb."

- e Bro Ouelou :

- "N'ouñ ket dign PèLOC'H de véaï gelvet o mab."

- e Bro Gernew :

-Ar Faoued :

- "N'oun ket gléet PèLOC'H de vout galvet uit o mab."

-Berrien :

- "Ne dalañ (ket) PàLOC'H (mui) de vèa gelvet da vâb."

-e gwenedeg :

-Ar Gemene :

- "N'é ké délè t'finn PàLOC'H bou'galuet o mab."

Ne raer ket gant PELLOC'H e gouvezhoù all, diouzh a lennañ e levr LOTH. Gwelet a raer evelkent ez eo anavezet "(Ne)... pelloc'h" e talvoud kement ha "(Ne)... mui (-hiviziken)" e meur a lec'h. Din da c'houzout, ez arverer an droienn-mañ e Bro-Gemper; da skouer e vo lavaret: -"N'eus ket avaloù PELLOC'H." a zo koulz ha "N'eus ket avaloù mui." (A-VREMAÑ).

Evit a sell ouzh al levrioù da zeskiñ brezhoneg eo'h embann J. TRICORNE (Komzom, lennom ha skrivom brezoneg, levrenn II, Brest, 1963), ld.77 :

- "PELLOH (d.l.e. "pelloc'h"...), (plus loin) sert à traduire quantité de mots français : enfin, tout à l'heure, d'ailleurs. "Hemañ diwezhañ e ranker lavaret ur geriennoù diwarnezhañ. (Gwelet ivez ar skouerioù-mañ : -"Ema ar greg war an daol, PELLOC'H." (ld.72) -"N'eus ken keloù nemet eus darvoudoù fall, PELLOC'H." (ld.28) -"Ar c'hazetennoù, PELLOC'H, ne ouzont ket diouzh an amzer." (ld.132).) Ne'm eus klevet neblec'h, nepred, lavarennoù enno PELLOC'H dezhañ ster "a-hent-all, a-du-rall, forzh penaos". Bez a-walc'h, e Gorsedd digor (J. RIOU). Ennañ e kavan ul lavarenn a demfe ster PELLOC'H da hini ar galleg "d'ailleurs" enni, ld.49 :

- "Eul langach bet kaozet PELLOC'H gant ... Adam marteze ha gant Eva e bried." Ur vartezeadenn n'eo ken, pegwir e ve tu kenkoulz all, a dra sur zoken, da roiñ ster "a-benn neuze, da neuze" da'n adverb e'l lavarenn-se.

Ur steregezh all a ve da b-PELLOC'H c'hoazh : "evel-kent, evelato, padal..." "Marse e'r skouer-mañ : -"Mantrus eo an torr-penn a zo, amañ, gant an traoù a sell ouzh merc'hed. An Actrou Doue, PELLOC'H, en deus roet an traoù-se da ziliañ da'n dud neuzeudik a zo e'r purkator evit reiñ tro dezho da veraat o foanioù." (Niz Sant Per. E korn an oaled, K. JETZEGOU, ld.125. Hemañ a ra lies-tre gant PELLOC'H = "a-benn-bremañ, a-benn ar fin, goude-se...". Stank-tre en en kever en e skridoù). Ur skouer all a gever ivez e Nikolezig, pag e leker keñver-ouzh-keñver testenn leonek Y.V. PERROT ha testenn wenedek J. Ar BAYON :

- "Bremañ e vo red mat d'ezo digeri frank, PELLOC'H, o daoulagad d'ar wirionez." (ld.61)

- "Rekis e vou dehé digor ELKENT ou deulegad d'er huirioné en taul-ma." (ld.119).

Amsterik eo an adverb e'l lavarennou-se, na bout e splanna an traoù an eil skouer, dre geñveriañ arver an adverboù e

leoneg hag e gwenedeg. Dav 'vefe dastum skouerioù all, ha sklaeroc'h talvoudegezh PELLOC'H enno, a-benn gwiriekaat ervat ar sterioù "a-hent all" hag "velkent". Siwazh deomp ne neront ket na ne neront...

Diwar'r pezh hon eus studiet beta vremañ ez eus tu da zaspugn kement-mañ : an adverb-amzeriañ PELLOC'H (nes ober meneg eus "diwezhatoc'h, goude-se, h.a.", anezho sterioù anavezet-mat gant an holl) a dal :

hiviziken (testeniekaet e krennvrezhoneg),
(ne) mui (testeniekaet ivez e krennvrezhoneg),
a-benn ar fin,
a-benn-bremañ, (hag a-benn neuze),
bremaik,

(ha moarvat evelkent),

an hini kentañ bet miret gant Leoniz, an daou ziwezhañ bet miret gant Kernewiz, an eil bet miret madik-a-walc'h gant an holl vrezhonegerien, an trede o vezañ an hini nemetañ chomet ken gant brezhonegerien Leon ken gant brezhonegerien Gernew. Setu e ranker lavaret ez eus bet dalc'het d'un tamm mat eus sterva an adverb-mañ pergen e kornaoueg goueled Breizh. Evel m'hon eus gwelet ez arverer PELLOC'H, dezhañ an talvoud-egezhioù dibar-se, e'n divizoù nemetken. Ne gever morse PELLOC'H, steriet evel-se e komz-plaen e'r skridoù, dalc'h-mat ha dalbez e benmen-diviz laket enno. Ur perzh eus ar yezh prezeget eo an arver anezhañ. Arabat eo ober fae war seurt traoù-lavar enta, zoken ma n'eo ket brezhoneg-kador ...

KEMBRAEG HA BREZHONEG KEÑVER-OUZH-KEÑVER

Mar kemeromp romant Jakez RIOU An Ti satanazet (Skridoù Breizh, Ar Vaol, 1944) hag an droidigezh kembraek anezhañ Diawl yn y tŷ gant J.E. CADRWMY WILLIAMS (Gwasg Gee, Dinbych, 1972) e vo tu da geñveriañ sterva hag arver an adverb-amzeriañ PELLOC'H gant re an adverb-amzeriañ BELLACH e gevelep kembraek. Bezet ar skouerioù-mañ :

Br. ld.9 - "Ha gwelomp pelec'h omp degouez(h)et PELLOC'H."
Kb. ld.9 - "...a gedweh i ni gweld ble'r ydym ni wedi cyrraedd BELLACH."

Talvoud a ra PELLOC'H kement ha "bremañ, a-benn-bremañ" evel BELLACH e kembraeg (= "yn awr", saozneg NOW).

Br. ld.47 - "Noereb, kousket oc'h PELLOC'H ?"
Kb. ld.49 - "Modryb, ydych chi'n cysgu BELLACH ?"

Talvoud a ra PELLOC'H kement hag "a-benn ar fin, er ziwez", evel BELLACH e kembraeg (= "o'r diwedd", saozneg AT LENGTH).

Br. ld.69 -"Iom, dihunaf a rit, PELLOC'H ?"
Kb. ld.72 -"Iom, 'wnei di ddim deffro BELLACH ?"

Talvout a ra PELLOC'H kement hag "a-benn an diwez" e'hoazh, e-giz BELLACH e kembraeg. (Ul lavarenn-nac'h eo an droidi-gezh kembraek).

Kb. ld.20 -"Neno'r Ted ! 'dydw i ddim yn gweld yn rhyw glir iawn BELLACH, meddai Job."
E br. e lenner kement-mañ (ld.18) :

-"O nonde ! ne welan MUI gwall-sklaer, eme Job."

Gant lavarenn-nac'h emaoamp e'r skouerioù-mañ. E kembraeg e tal BELLACH kement ha MWYACH, eleze (NI(D)... BELLACH zo kement ha lavaret NI(D)...MWYACH, kevatal da NE...MUI e brezhoneg. Ur skouer all a gadarna an dalvoud-gezh-se :

Br.ld.124 -"Ar marichal ne lavaras ket MUIOC'H" laket e kembraeg evel-henn :

Kb.ld.125 -"Ac ni ddywedodd y gof ddim BELLACH."
Kenster gant MWYACH eo BELLACH hag e gwirionez emae e'r skouer-mañ gant un adverb-kementad kentoc'h, evel MUIOC'H e brezhoneg. (Direizh e vizie bet ober gant (NE) PELLOC'H e'l lavarenn vrezhonek, tra ma'z eus tu da arverañ (NID) BELLACH koulz ha (NID) MWYACH e kembraeg).

Testenielaet eo an adverb kembraek BELLACH e geriadurioù an amzer-vremañ. Sed a gever e-barzh Y Geiriadur Moxr (H. MEURIG EVANS/W.O. THOMAS; Aberystwyth, 1968), ld.43 :

-"BELLACH. adf.: yn awr, eto, o hyn allan, mwyach (saesneg AT LENGTH, NOW, FURTHER)".

E-barzh Geiriadur Cenhedlaethol Cymraeg a Saesneg (Denbigh, MDCCCLXVI) e lenner, ld.255 :

-"BELLACH.adf. : yn awr, eto, o hyn allan, mwyach.- At length, further."

E gwir, BELLACH ha PELLOC'H a vefe graet gevelled anezho. Heñvel-vi, koulz lavaret, ez eo sterva an adverb-amzeriañ kembraek ouzh hini an adverb-amzeriañ brezhonek. Un diforc'h a-bouez-bras evelato : debae ur reuziadig ez eo PELLOC'H hogos dianav da'r geriadurioù brezhonek, endra gever meneg eus steregezh BELLACH e nouspet geriaoueg kembraek, ataw evel ataw.

BREZHONEG "PELLOC'H", KEMBRAG "BELLACH", KERNEWEG "NA-FELLA".

Goude bout laket keñver-ha-keñver brezhoneg bremañ ha kembraeg bremañ e ve da deomp klask e gile de b-PELLOC'H e yezh Kernew-Veur, ha war un dro e krenngembraeg. N'eus ket da'r Mabinogi da zegas da soñj ez eus un toullad troiennoù-lavar hañval-poch e'n teir yezh predenek.

Pevar skourr ar Mabinogi, Preder 45/46, 1963; Testennoù krenngembraek, brezhonek (gant AbOZEN) ha kernewek (gant CARADAR).

- 1) Kb.kr. Fwyll Pendeuc Dyuet.
(ld.5) -"Nit oes ansawd y mi y'ch kynnal chwi BELLACH".
Br. Poell Ffins Deved.
(ld.58) -"Fwit doare n'ho skorin ket PELLOC'H."
Kn. Fwyll Pensevyk Dyved.
(ld.129) -"Nyns-us forth may hyllyf agas rewlya NA-FELLA."
- 2) Kb.kr. Branwen Verch Lyr
(ld. 25) -"Ac o'r pan agoroch y drws hwnnw, ny ellwch uot yno."
Br. Branwen Merc'h Lir.
(ld. 86) -"Adal m'ho pezo digoret an nor, avat, n'hellot ket menel PELLOC'H."
Kn. Branwen Myrgh Llyr.
(ld.163) -"Mes kettel egerough an darras-na, nylllough ena tryga NA-FELLA."
- 3) Kb.kr. Manawdan Uab Llyr.
(ld.32) -"...ac ny bydwn yn Lloygyr BELLACH."
Br. Manawdan Mab Lir.
(ld.93) -"...ne chomimp ket PELLOC'H e Loegr."
- 4) Kb.kr. Math Uab Mathonwy.
(ld. 39) -"Ie, -heb y Guydyon- taw di BELLACH."
Br. Maz Mab Mazonoc.
(ld.104) -"Ac'hanta, -eme Wedion- tav PELLOC'H."
- 5) Kb.kr. Math Uab Mathonwy.
(ld. 46) -"Elew Llaw Gyffes yw BELLACH."
Br. Maz Mab Mazonoc.
(ld.113) -"Lou Lac Gefez eo PELLOC'H."

Siwazh deomp n'eus bet met daou "skourr" a'r Mabinogi a zo bet embannet an droidigezh kernewek anezho e'l levr-mañ : kentelius e vizie bet evit a sell ouzh ar skouerioù 4 ha 5, enno ur ster arbennik da'n adverb PELLOC'H.

E'n diw skouer gentañ ez eo splann kerentiezh an teir yezh. Enno e kejer gant ar c'hembraeg krenn "NI(T)...BELLACH", ar brezhoneg "NE...PELLOC'H", ha'r c'herneweg "NY(NS)...NA-FELLA", dezho talvoudegezh "NE...MUI (-HIVIZIKEN, DIWAR-VREMAÑ)" en ul lavarenn-nac'h enta. (N'eus ket eus BELLACH e'n eil skouer e krenngembraeg. Bez ez eus dioutañ ken e kerneweg ken e brezhoneg avat.

E'n trede skouer e kever adarre "NY...BELLACH" ha NE...PELLOC'H", dezho o daou ster "NE...MUI". E'n teir skouer-se ema an adverb e dibenn al lavarenn (ken e br. ken e kb.) Evit doare, an adverb kernewek ne vez dezhañ met talvoudegezh (NE) MUI. (NY(NS)...NA-FELLA = NE...MUI = NI(D)...BELLACH). Setu a gever en A Cornish-English Dictionary (R. MORTON NANCE, 1972) dan ar ger PELL :
- "PELL, adj., adv. Comp.: PELLA...NA-FELLA, (not) any longer."

Bez ez eus e NA-FELLA, ar gerioù "NEP" ha "PELLA" (net eo P da F dem da'r c'hemmador c'hoarvezet goude ar gerig-nac'h NEP (NA).)

Dedennusoc'hik eo ar skouerioù arall dre ma tro ster-egezh an adverb enno. N'ema ket mui e lavarenoù-dinac'h. "TAV BELLACH" ha "TAV PELLOC'H" zo kement ha lavaret "TAV BREMAN" (Kb. YN AWR). "Llew Llaw Gyffes yw BELLACH" ha "Lou Lao Gefez eo PELLOC'H" zo kement ha lavaret "L.L.G. eo a-vremañ" (pe gentoc'h "L.L.G. eo DIWAR-VREMAÑ"...))

Tu 'vo c'hoazh da anataat kerentiezh nes-kenañ an adverboù BELLACH ha PELLOC'H gant skouerioù all tennet eus Istor Peredur Mab Evrog (Historia Peredur Uab Eyrawk). Gw. Le Roman de Pérédur (Rennes, 1923) troet e brezhoneg diwar ar c'hembraeg krenn gant J. Ar ROUZ. Kavout a raer ivez e'l levr-mañ an droidigezh c'hallek savet gant J. LOTH.

1) (NA...) BELLACH e talvout kement ha (NA...) MUI, (= Na...pelloc'h).

(ld.105) Kb.kr. -"Can buost armes yn gyhyt a hynny : mi a wnef na bych byth BELLACH."
Br. -"Evel ma out bet eur gwasker en keit ha se me a rei na vi biken PELLOC'H."
Ema ar verb e'n dazoned (bych/bi) en ul lavarenn-nac'h. Merzhet e vez kadarnet talvoudegezh "Na...PELLOC'H" ha "Na...BELLACH" gant biken ha byth.

2) BELLACH e talvout kement ha DREMAÑ

(ld. 55) Kb.kr. -"A thitheu taw BELLACH ath drycyrwerth kanyt nes gwaret it no chynt."
Br. -"Ha te taw PELLOC'H a-zz keinvan rak n'ew se goret ebet dit."
(J. LOTH ne dro ket an adverb e galleg.)

(ld.137) Kb.kr. -"Peidwch BELLACH, heb yr iarll ; mivi a af y mywn."
Br. -"Poveset BREMAN, eme ar c'homt ; me a e barz."
(J. LOTH a dro "maintenant").

(ld.131) Kb.kr. -"A BELLACH brwydreu, ac ymladeu, a cholli marchogyon, ac adaw gwraged yn vedw, a rianed yn diossymdeith. A hynny oll oth achaws ti."
Br. -"Ha BREMAN breseliou, hag emlazou, ha koll marc'heien, ha lesel gwrazez intâmvesed ha itronesed en dieznes. Ha se oll en abek dit."
(J. LOTH a dro "désormais" (?)).

3) BELLACH e talvout kement ha A-VREMAÑ

(ld.107) Kb.kr. -"Pei bydut thawt yn dyfot yma, kyfoethawo vydut BELLACH o tressor y gwr du a le-deist."
Br. -"Ma visies bet powr o tont aman, pinvidik e vefes A VREMAN gant tensor ar gour du a-zz eus lazet."
(J. LOTH a dro "désormais" (?)).

E-giz ma weler ne glot ket bep tro troidigezh c'hallek J. LOTH gant testenn vrezhonek J. Ar ROUZ. Marteze a-walc'h e vizie bet gwell troiñ BELLACH ld.131 gant diwar-vremañ ha BELLACH ld.107 gant a-benn-bremañ...

Ld.63 e kever c'hoazh an adverb BELLACH (PELLOC'H e brezhoneg), ster "diwezhatoc'h", eleze ar ster esun.

E krenngembraeg enta, hag e kembraeg bremañ ivez, e kejer gant BELLACH, adverb-amzeriañ kar-tost d'hon hini, ha dezhañ meur a ster evel PELLOC'H e brezhoneg : bremañ, a-vremañ, diwar-vremañ, hiviziken, (ne-) mui, a-benn an diwez... E kembraeg bremañ eo hon eus bet tro da gavout BELLACH ken-ster gant "o'r diwedd", kevatal da "a-benn ar fin, er ziwez, PELLOC'H" e brezhoneg. Arveret e vez evel-se e Lec'h ha Kernew, henn gwelet hon eus.

E Llawlyfr Llydaweg C'nol (H. LEWIS ha J.R.F. PIETTE;
Caerdydd, 1966) e kever e-barzh ar gerva :

- ld.107 Krennvrezhoneg BELLOCH lakaet da genster gant
kembraeg MWYACH (daveiñ a ra da M.2832)
ld.105 Krennvrezhoneg MUY laket da genster gant kem-
braeg BELLACH (daveiñ a ra da BM.12).

Goude keñveriañ sterva BELLOC'H gant hini BELLACH
ez eus tu da lavaret nes tortal e klot pizh arver an adverb-
amzeriañ brezhonek ouzh hini an a.a. kembraek, a-gozh.
Ha ne vo den sabadac'het na skodeget e c'houzout anezhi,
a gav din. N'eo ket kontiñ bidennoù embann e tenn hol lavar
da yezh hon c'hereñchoù a Breden, un disteraig ... A dra
sur e ve diwir, pelloc'h, diskleriañ sterva pinvidik-mor
an a.a. brezhonek dre'r gouyezhiñ ha'n displeberiañ, tra ken,
pag eo bet lakaet anat an eneb war-bouez kavout e geveleb
kembraek ha krenngembraek dezhañ. A-se e vefe arabat lakat
an ankoun da donkad dezhañ. Ur c'holl ne ve ken...

Hama, mechal hag e vo roet bod da'n adverb-amzeriañ
BELLOC'H en ur geriadur pe ur yezhadur brezhonek bennak,
pelloc'h...

) o (

dihelloù

Er pajennoù da heul ez embannomp un nebeut follennoù brezhoneg
- pe brezhoneg warno ! - bet kavet amañ hag ahont : talvoudus int
e-keñver istor ar yezh er gevredigezh .

Kavet eo bet ar pemp testenn gentañ en ur c'hrignol e Tregun ,
e-kichen Konk-Kernev . An div werz , 8 pajennad anezho - , n'on ket
sur e vijent bet moulet war o mell follenn evit bezañ gwerzhet er
marc'hadoù : me 'gav din ez eo honnezh ur follenn chomet dizimplij
- pe zoken dizimplijadus - war-lerc'h ul levr bennak dre ma oa bet
ingalet direizh ar pajennadoù warni , ne oa tu ebet d'he flegañ
e doare m'en em gavfe ar pajennoù-se en o renk .

N'ouzon ket mui penaos eo deut betek ennon kanaouenn ar
Serjant-Major : marteze eo bet degaset din gant Mark Kerraen .

An teir ganaouenn da heul , liesskrivet gant E.V. , a zo bet
ingalet er bloavezhioù 69-70 .

Gant dudi e vo lennet an Decred eus ar Gonvancion Nacional
Ha gant kement-all a fent e vo lennet ivez ar follenn embannet da
geñver n'ouzon peseurt mouezhiadegoù e Ploneour-Lanvern (degaset
din gant Yann Gwilhamod) : moulet eo amañ en abeg d'an teir linenn
brezhoneg a gaver enni ; prederiet e c'helle bezañ war al lec'h roet
da yezh ar vro er vruderezh politikel dre skrid en amzer-se .

Eus Plonevez-Forze e teu ar ganaouenn diwar-benn ar c'hi Mordan :
gant mestr Lezvrenn eo bet roet din .

GWERZ NEVEZ en honer d'an dud chentil de Kerjegu

1
Maro eo an Aotrou de Kerjegu
Ann nopl oa er Frans,
Echuet eo e vus
Ha d'eomp-ni pebeus gwal chans.

2
Echuet eo e vus eat eo dirag Doue,
Pedomp holl kristenien vit repos e ene.
An den ma oa depute er Gampr an huella
O sonjomp holl kristenien bet e heur diveza.

3
Pebeus glac'har evidomp etrezomp Fransizien,
Ni beus kollet eur mestr mad oa kapabl d'hon difen,
Bet neuz bet alvez poan hen ha poan gaton
Tifen an iliz santel hag ar gwir religion.

4
E Sant-Wazec eo ganet, e Pariz eo desedet,
Istret eo e gori paour en bered Scaer
Elec'h ma reposo breman de ha noz
Elec'h ma repost korfou e dud koz.

5
Hag ar beorien a grie, ia a bonez ho le
Kollet e zao ganeomp-ni an hini oa euz hon difen
Ar micherour paour al labourer douar
A bedo vit e ene vit ma telo dar c'hloar.

6
E Laz hag e Sant-Wazec, e pevar c'horn ar vro
Ma e deus gret sikour an dud chentil de Kerjegu
Ar c'hantonier hag ar factour, ha kement zo employet
Gant an dud chentil de Kerjegu a aint sikouret

7
Hag ive d'ho merourien e savent keriou neve
Ar pez zo akomot da gaoel, graciuz da velet
A savet en deuz ive ar c'harañ manerioù
Ar seurt ne ve ket gwelet ganeomp-ni ebars hon bro.

8
Ar re-ze zo manerioù hag a zo kaer ha bras,
Hag a ra eun dekorans ebars bordik koat Laz.
Ar re-ze zo manerioù hag a zo kaer hag huel
Ar seurt ne ve ket gwelet ebarz e Breiz Izel.

9
Hag en dro d'ar manerioù ha zo kalz a fleurjou
Hag a daol eur c'honez vad da bellat ar c'hienvejou
Bet a zo bet er maner eur skolach vad
Evit deski d'an dud iaouank penoz labourat.

10
Evit deski anezo da c'hada legumachou
Ar pez a zo kaoz d'eomp-ni eo pinvidik hon bro
Bet eo bet or guerneuz siouaz ebarz n'hon bro
Hag e zemp bet sikouret gant an aotrou de Kerjegu.

11
Digaset e vize d'eomp ia deuz ar broiou all
Gwintiz du ha segall hag ive kig sail,
Renet e vize d'eomp-ni kig ha bara
Peb tra evid hon ezomou, na vanke d'eomp netra.

12
Roet e vize d'eomp tier mad ustel'hor penn
Ha kauneud da ober tan ar c'haera aluzen
An dud chentil de Kerjegu o deuz gret labour fin,
Vit digas d'omp or lec'hed e paent ar medisun.

13
Ha goude vijomp maro a baent ar beleg
Da bed ebars an iliz evid repos hon ene
Paet vije an t'nterrament, hag ive ar servichou
Ha tout vize paet gant an dud chentil de Kerjegu.

14
Ha savet o deus ive, ia kalz ilizou kaer
Kenkouls barz e Saint-Voazec evel e barz e Scaer
Ha reze a zo ilizou, hag a zo kaer ha braz
A plaset var eur blien dirag an heol pa bar.

15
Hag ar misioner paour zo eat er mez ar vro
Ha zo ive zikouret gant an dud chentil de Kerjegu
Evit sikour anezo da ober kristenien
Gant an dud pere zo c'hoaz barz an denvaligen.

16
Savet a vije d'e kouenchou hag ive ilizou
Evid ma viche easoc'h d'e ober misionou.
Ah! sa ta kristenien, echui ran ma c'hantik
A pa meuz diskleriet d'oc'h o buez angelik.

17
Ha pa meuz diskleriet d'oc'h o buez apostolik
Bepret e zint bet fidel d'an iliz katolik
Dalc'het o deuz bepred da leiz ho zud koz
Gras d'e da rejouisa e gloar ar Baradoz.

Mario-Anna EMERY.

Tous droits Réservés.

Moullérez ar Bisi - Keruz

4
Chapel Greac'higuel zo brudet
Dre ar burzudou dispar,
A ra ar Verc'hez benigniguet
En kener an hep he c'har.

5
Evit dont betec Greac'higuel
Pelenet gant gure feiz
Pa bed ar Verc'hez Santel
A dreuz pevar c'horn a Vreiz.

6
A leiz an henechou ho gueler
O herraout a bell bras,
Bu eur bed doust d'ho skuisder
Banniguet var ho fonn bus.

7
Evidomp-ni, oll Bretonned,
A lavar a vouez huel:
Keruz c'hil manout d'ho caret
Ni ve gudi ganeomp mervel.

8
Dirag hoc'h tmech benigniguet
En Greac'higuel ni bedo.
Pa v'omp ennet pe gure haret
Gant heñviziñ a gano:

9
Pedit evidomp, Mam Doue,
Digant Jesus gouennet
M'omp-ni eomp-ni ene,
O kanderz bet d'ho karet.

Fin

EN ENNOR

D'an Itron Varia Greac'higuel.

1
Salud deoc'h Mari, Rouanez
Istus an eny hag an doar!
Sant deoc'h hin a drugarez,
A gwis talon ni lavar:

Diskann.
Itron Varia Greac'higuel,
Glevit mouez ho pugale,
Hed hor bus, o Mam santel,
Hon d'ouallit noz ha de.

2
Chonest a hep d'ermite
Keruz c'hil manout d'ho caret
Roet hoc'h da vam d'eomp ive,
C'hout hon reuto oll eurus.

3
Lec'hioù santel a zo merquet
En honer ar Verc'hez,
Ha seurt varnomp bepred
Tenzorioù ho maderz.

ACT A GONSECRATION

D'AR GALON SACR A JESUS

O Jesus, va Zalver ha va Doue ! Doue ! d'ar garantez
hoc'h oll goud prestuz evit ho frenn, ex-...
droust oll o vlassfoni hag o profant an deiz consant
droust, ma c'hellon rei deoc'h eur merk, bennag a armo-

Me garfe deoc'h goude beza erret kement ganteoc'h,
diskare deoc'h pizez, a-hont am eus da garet ha
oll evit laeat an oll d'ho erret ha da garet ha
Me garfe enout digant ho Galon sacra a Jesus, ha
rei azeoc'h da gen alvez, a-boc'her ; ha da rez, al-
evit ha gont an heur vad da veza euz hoc'h Iles, n'o
Iles santel ho ma armoec'h da gask ho c'hoar maug hini an
ar gantiked-ze a ra c'hoar goret ive enout diganteoc'h, evit
pennoq en ho frountennou ha drugarez, mes a zo
dleet oc'h, kentellou ar Bab, mes en outont ket evit m'eq
ar c'hras da zistrei, a da laeat don en ho sperez
an hini a vank da zeuli oc'h an Iles e pep tra a vank da
zeuli oc'h. Doue he unan a zo gant hi.

Me dont abenn euz ar mennoziou santel-ze ha neuze
evit ma revezo ho pried didach ar gounit hag eur
peoc'h paduz evit ma en em gavo ervad ho Viket war
an douar ; evit ma o vont da leann an oll mennoziou
santel-ze ; evit ma o vont da leann an oll mennoziou
telmat ha da blijont deoc'h menoc'h mui ; evit kement a
venezion all c'hoaz a ouzoec'h o va Jesus, beza ervez ho
polontez santel hag a zervic'h o va Jesus, beza ervez ho
c'honion da zistrei ouzoec'h, hag da garet ha laeat ar he-
leant, evit ma vezo hon enout oll eadec'h ; erit, abala-
mour ma c'houlzon, o va Jesus, o ran evelse euz din

haga bliji d'ho Galon hegrand ; stouet d'ho troid, dirag
Mari ho mamm santel ho frang oll etez en knv, oc'h ana-
vezna ervez an oll euz oc'h erveca, erveca, erveca, erveca
oudegez vad, beza oll deoc'h erveca, erveca, erveca, erveca
Christ, c'hui digant pehini a teu, pep mal evit
c'horf hag evit an ene, hag en unvaniez gant an Tad
Santel, en em gonscran d'ar Galon sacra, mo ha kement
a zo din ; fallont a ra din he garet hag ho zervic'h hent
epken, eus va oll ene, eus va oll galon, eus va oll ners,
o laeat ho polontez elanc'h va hini, ha va toutou en
unvaniez gant ho re.

Gant, evit euz testoni publik en em gonscran d'ar
Galon sacra, en em gant solemite deoc'h hoc'h unan,
o va Doue, a fell d'ho erveca, en euz ar Galon sacra,
miret errez lezeu an Iles ar goulou boz, ha laeat d'ho
miret a re zo dindan hon.

En eur zistum eta en ho Galon hegrand an oll froulou
ha mennoziou santel-ze a zigas din ho cras, em euz ar
Izians d'ho tigol evit kement a zismegnsou a rasevit
albez bugate an dud d'annoudek, ha da gont va honor
ha va curaset evit va ene hag eneo va oll erent, er
vuz-ana hag er vuz-ali. — Evelse bezet g'vlat.

PLAIS D'ARMADA :
Quimper, le 22 mai 1875.
JESOU, vic. gen.

Quimper, Typ. Ar. de Kerangal.

GUERS

VAR SUJET UR FEMELEN MANET INTANVEZ

GANT PEVAR BUGULL.

Var ton : *Cantic ar Burete.*

Ni o suppli tud devot
Dont da silaou a galon
Ur c'hantic truezus
A doucho ho calon :
A zo grêt d'eun intanvez
Demeus a Breiz-Izel
O qimiadi oc'h e mab
Partiel d'ar brez-I.

Qement a glèo ar vers-mà
Hac a rèi reflexion,
A zo crior evit un tigr
Hac evit eul leon
Ma ne al dont da ouela
Pa entento e lenn,
Oll dont da sonjal
Ne deo qet guir grist'v.

Drindet santel, prost-ru t dirazoc'h d'an daoulin
Me ho ped da rei sicour d'ho servicher indigu,
Va speret a zo fragil, ha va studi izel,
Selèrijen a c'houlennan ouzoec'h, Drindet Santel,

Guerc'hez Vari, dech'en nem adressan ;
Obtenit din ar memoar evit elhout riman.
Pa gomprenan ar sujet, a ra din seutil daelou,
Me gred a vezo mantret oll qement a c'hilèvo.

Cruelloc'h e zomp éru eguet an tirantet
Pere laqas d'ar maro hor Zalver benignet ;
Ne zeus tam humanito etouez ar gristenien ;
E zit da velet ractel eus a ze ar breuven.

Me gomz ouz ur femelen euz a Escopli Dol,
A voa manet intañvez, e hano Anna Bol :
Pèvar eus a vugale a chom gant ar vreg-ze ;
N'oa qet c'hoac'hadur pemp blas ar c'hossa eus an è.

E daou yaouanqa a voa n'o guele languissant ;
Sonjomp ebars er viser hac ebars au tourmant
E devezs bet ar vreg-màn gant e bugalegou,
Hep cavet nep tam sicour digant den eus ar vro.

Qement tam meubl e voa a voerzas prontamant,
Evit allout rèi souten d'e fèvar innoçant ;
E zamouigou dillat prest goude a voerzas :
Truezas voa e guelet cazi ebars en noas.

Bremàn var un tamic plous en eur c'horn eus an ti,
E renq monet da repos, e vugale hac hi.
E daou-buguel languissant a zo èt gant Doue,
Hac hi chom paralitic qerqent var e güele.

He mad henna a lavar : me ya da zervichi,
Ha qement a c'honein vo vit ho soulagie ;
Lavaret a ra d'e vreur : bez soign diouz hór mam guéz ;
Hit da glasq dèi tamou bouet, ha n'ho po qet a vez.

E mad henna neuz cavet eur gondition vad ;
Mes qement a c'honée a laqe en dillat :
D'ar gloar ha d'ar vanite e zè en em livret,
Ne sonje qet en e vam var e güele chommet.

E mabic anter-hena a voa ganti chommet,
Hac a yé bemde endro da glasq dèi tamou bouet ;
Soigni ré e vam bomde, a glalc'hi e dillat
Ema eo guir melezour ar vugaligou vad.

E mad hena voa en oad da denna d'ar billet ;
Mes dre m'oa mad intañvez e zco bet exantet ;
E vreur ar blavez goude, en devezs bet tennet,
D'accomplissa ar glac'har an numero izel en deus bet.

Brèma e retorn d'ar guèr hac e galon mantret.
Pèru e qichen e vam cals daelou n'euz scuillet :
Va mamic paour, emcàn, netra rafet brèman ?
Me meus numero isel, hac e renq partia !

E vamic paour en consolgant comz-a dougmeurbet,
Va buguel qèz, emezi, n'em gouformi zo ret ;
Bezit broq ha den nonest, grit ervat ho tever,
Ha me a bedo Doue d'am c'honsoli er guèr.

Lavaret a ra d'he vam da gaout va breur me ya
Vit e bedi ur veach qent eguet partia ;
Da rèi dèc'h un dra benac ur vechic an amzer,
D'ho soulagi, va mam baour, ebars en ho miser.

Pèru e quichen e vreur, e lavaras deàn :
Me meus bet eur billet du, hac a rauc partian ;
Ho pedi ràn, va breur qès, da rèi un dra bennac
Da zoulagi hor mam baour a zo quer miserabl !

E vreur a respont deàn : na zeu qet var va vro
D'interrompi ac'hanòn gant da finessou ;
Quentoc'h eguet da gredi, me c'houl bea ractal
Rentet amà var ar plaq bouzar ha mud ha dall.

Accordet e voe deàn pez en doa goulennet,
Rentet ha dal ha bouzar, ar gomz en deuz collet ;
Rentet e zco maleürus bete fin e zeyou :
Demeus ur seurt accident Doue d'hon preservo.

E vreur evel m'er güelas bars er stad-se rentet,
A zo retornet d'ar guèr hac e galon mantret ;
Lavaret a ra d'e vam, en eur scuilla daelou :
Va breur eo'r maleürussa a püement zo er vro.

Dal ma meus laret deàn rei un dra benaqet,
Da zoulaji va mam baour, en coler e zco èt ;
Goulennet, en deus bea bouzar ha dall ha mud ;
Bet en devezs e c'houlou ractal dirac an dud.

E vam a lavar deàn : na veles qen ! me bed
Doue a visericord da rèi did ar guèlet,
Gouzout a rit, va buguel, Doue zo eun tad mad ;
Hac a pardou ar pee'her demeus a galon vad.

- 4 -

Pa voa ar vam desolet d'e buguel o prezeg ;
Eur jendarm ebars an ti a zo bet antreet,
Da rei dean e vultin da bartial ractal,
emà zo bet dè o deou an divea glac'har.

Ar vam baour oil desolet a lavar d'e buguel :
Deus c'hoas otre va divrech ur vech gent vit mervel.
En em boqat a rejont an eil hac eguile ;
Ranna réje ar galon a glévje aneze.

Ar buguel-màn desolet a lavar d'e vam guèz :
Bet où e clasq dèc'h sicour ebars en amezeguez ;
A boan euz va zelaouet ha prizet va c'hlevet ;
Evelze, va mamic qèz, c'houi vo abandonnet !

E vam a lavar deàn : partiit, va buguel,
Ha va list en gloar Doue..., rèt e vezo mervel ;
Serrit an nòr var va c'hein ha cassit an alc'hoë,
En eur c'horn euz an ilis em c'hefet goude ze.

Question e va bremà dè d'en em separi,
Pitoyabl e va clèvet ar c'hri a voa en ti.
Adieu dèc'h, va mamic paour, a lar ar buguel qèz,
Ranna a ra e galon pa voa e vout ermèz.

Alc'hoët en deuz an nòr var e vam laogeissant,
Mont a ra gant e alc'hoë d'an ilis prontamant :
Laqat eure aneàn var gornic an auter :
Aze meàn, m'en cavo, ma tistroàn d'ar guer.

Stoni ra var e zaoulin en ilis heuignet,
Goulen a ra ur mennat digant Salver ar bed :
Accordit din, va Doue, ma teuin da velet
Enterri va mamic paour pa vezo deedet.

Cetu-èn-ta partiet da vont d'an arme ;
E vamic paour a varvas penzec devez goude ;
Ar c'hleyer euz ar barros a zon dezi glazou,
Hac e gunt'nu nòs de hep caout den var o zro.

Accordet e voe deàn pez en doa goulenet.
Anter cant leo demeus ar guer ar c'hleyer neuz clèvet ;
Larat ra de gabiten : Va mamic haou zo maro,
Me gléo patant ar c'hleyer o son dezi glazout.

- 5 -

E gabiten a lavar : Eur mirac' bras e ve
Clèvet cleyer ho parros anter cant leo anè.
Larat ra de gabiten qemeret un tam fe ;
Ha c'houi glévo anez amàn qercoulz he me.

E gabiten a lavar : Me o c'h'lo couls ha te ;
Me royo dit, va buguel, bremà da gonje
Ma zi d'ar guèr da velet enterri da vam guez
Rac gout a ran da galou zo en tristediguez.

P'en devoa bet e gonje e vale nòs a dc,
Eruout a ra er guèr hep na voe pell dale ;
Monet a ra d'an ilis, ma ston var e saoulin
Da drugarecat Doue eus e c'hraçou divin.

Pa voe èchu e beden e qemer an alc'hoë ;
A dal ma tiqor an nòr e sell ouz e guèle,
Ma gav e vam baour maro, varni ea em doias,
Gant ar glac'har en em devoa e galona a ronnas.

An nòr voa manet digor, tud a zo antreet.
Ma cavjont anè o daou var ar plous deedet ;
Monet a rejont ractal da gavet ar Person
Evit annouci deàn an desolation.

Ar Person ro lincellou evit o liena,
Hac e ped ive an dud da zont d'o assista.
Enterret e voent neuze gant peb solennite,
Laqet o daou assambles ebars er memes be.

Guélet oc'h eus, va breudeur, portret ur buguel mad
Accordet e voe deàn gant Doue e vennad.
Heuillet en devens bepret Gourc'hemennou Doue :
Qemerit en evit squèr, me ho ped bugale.

Composet gant Rene ar Bars, a Landreguer.

Pa voant ouz tol azeet e c'houlennas outan
A betore brô e voa ha piou rêr anean,
Hac e respontas deân e voa diouz Bellec
Emmanuel e hano, hep na d'les compren.

C'hoas e c'houlennas outan hac en a voa qernez
Er vroyou a dremene dre ar rouantez;
Hac e respontas dezân partout voar memez tra,
Ne velan nemet crimon an abomiaplâ.

An tadou hac ar vamous e velan meprizet
Dre oll gant ho buzaie goude ma vent savet,
Hac e tennont varneze ar venjanç eus an êe
Goal gollou ha drouc amzer hac ar mortalite.

Un nombr bras a vlavejou a voa en abondanç,
Hac amzer vad da zestou; dre oll ar Brovidanç
A ro an Autrou-Doue da veva ar bec'herien,
D'ar re vo fidel deân ne vanc'o birvigen

Ractal e tisparissas diouz an Autrou Cure,
Hac e chommas estonet o velet qemense;
Hac evit e recompanç eus e chariteon,
E lar deân qen a vo en joayou an êvou.

Neuze e teu da gompren e voa hor Mestr divin
En deus parlaatet outan, han e ya d'an daoulin
Da c'houlen pardon outan eus a greis e galon,
Da c'hortos mont da velet hor Zalver var e dron.

An hini neus recitet ebars en Brezonnec
Tout an explication a zo grêt en galles,
A so a barus Plouguiel, Yan ar Guen e hano,
Ac e pried ouz en ren eiz bloas ha trêgont zo.

FIN.

Landerneau' imprimerie Desmoulins.

Ar serjant - major

Le Serjant-major a écrit 2 chansons, la première que tout le monde connaît où il clame son désespoir pour avoir quitté sa bien-aimée et celle-ci dans laquelle il ne parle que de ses copains

1er. couplet

Dominé omni potenti da lusen miki
Mi oh ped ta ma Doué da zont d'em sklérjenni
Digoret oh diou skou rn da jilaou eun den yaouank
A n'eu'z kuitéet i vro bars ar blavez prizent

2ème couplet

Bars ar blavez mil eiz kant daouzek a tri uquent
D'ar temp war n'uruent a viz herdu da reit d'ah da gompren
An dé-sé deuz ar mintin a oa deuet eun ordremans
Da ba rtial d'en armé vit ar Républik Vranç

3ème couplet

Tré-omp konskrivet yaouank oll a ouamp glaharet
En eur len ar hêlou-zé omp halon oa rannet
War ma feuillen oa merket a gomjou krê a kruel
Oh houi a vo punisset nar vanket d'an appel

4ème couplet

A sêtu n'imp partlet d'en drégon deuz ar niz
Evit koumanç omp harpagn en tu-all da Paris
Na ouant ket enna ma hunan a zouffr en tourmancho
Béza oa péva r-all houas péré zo deuz ar Vro

5ème couplet

Sêtu war zujet péré a meuz houant da barlantan
Rak pévar zoudard a ouant deuz ar ré vaillantant
Bendé n'em réunissomp arok monet da gousket
Omp halon na ra met unan péz vemp n'em rassemblet

6ème couplet

Nag péz héomp da bourmen zavet koz deuz ar Vro
Gant daërou omp diou lagat n'im kléba en henchou
Pa jonjamp n'omp Zad n'omp Kamm péré deuz omp maguet
N'ag ebars en ty évuruz elerh omp bet ganet

7ème couplet

Neuzé n'imp zo bet skoet en diskonzolation
Narjé a quiz d'en toll a lanç a dreujfé omp halon
Nag pélerh èo et éta an amzer ken èoruz
A ouamp assemblez ganah kamaradet joaius

8ème couplet

Pa zeuillo an névé amzer a yéodou adaré
Ar hoat a fleurio ker ag a vreuziou névé
Pa zeuillo war ih hiz ar gwiniuel d'ar Vro
N'emp ket assemblez ganah bep zul d'ar pardonniou

9ème couplet

Tréménet èo évidomp nartréze vit jammez
Ar bonheur ag ar joa n'emp tréménet assemblez
Nag pélerh èo et éta hérent a mignonet
An amzer ken èovuruz péhini n'emp bévet

10ème couplet

Diwar leign ar miné-man na zello a dollant
War du ty na bro garet mez nétra na wellant
Nétra met ar firmant péhini zo hust d'en ven
Ag ivé en òol brilla t a reit d'imp sklérijenn

11ème couplet

Deuz an noz a wellant hoaz ar loar ag ar stéret
Péré gontaplant bep nos arok monet da gousket
Dimeuz sklérijenn pére pa houant hoaz bars ar vro
A héent samblez ganah d'ober pourmenadennou

12ème couplet

Tonet deuz ober faction gant glaoc' pés an avel
Ni a glew pad an noz na diou skourin a hiudel
Ma zah ganin war ma chouk na vuzul na zabrenn
Ag hoaz da n'em répozi na n'euz nmet eur plankenn

13ème couplet

Nijet èo pell ouzimp an amzer ken bovruruz
A vijemp samblez ganah kamaradet joaiuz
Rok a vo fin na honjé martrésé vo brézel
Ag stars eur vro estranjou a vo rot d'imp mervel

14ème couplet

Lar deu ar hêlou d'ar guer da laret a x vint maro
Lakéet ganint ni oh ped eun neubet pédenno
Lakéet ganint bars ar vro èvol a man ar hiz
Eur bater a ter Avé pez eun déprofundis

15ème couplet

A rok donet da achuit meuz houant da lavaret
Hanou ar pévar den yaouank deuz pére meuz parlatet
Ar hentan a nézo ~~meuz~~ Stéven ar hourlaouën
Ag a n eil a nézé Jakez ar Boulriken

16ème couplet

Izidor Neston ivé Korentin Lagadec
En diwézan zo deuz Kétrais ar ré all zo deuz Speyet
Pez vemp omp vemp asssembled asssembled an Névo
N'imp larou d'ar Finister Kénavo Kénavo

Da Achui

Mar vank d'ah gout ag klévet piou deuz ih hompozet
Vrançou Rupez èo ma hanou dimeuz parouz Speyet

Copie certifiée conforme à l'original (à part les fautes de breton)

Pierre Nohaïc 22 Camlez Tél. 20 52 92

Kan ar Bartizaned

- ① War hor c'hoajon hag holl lanneier
Un avel a varb a yud
C'hwězhañ a ra eur ar Peter } 2 wech
E-barzh hon tiez didud
- ② Brevet d'indan yev ar C'hallaoned
E-pad kantrejoni hir a vezh
Omp bet gwasket ha diwadet } 2 wech
gant ar Gapitalouriezh
- ③ War hor c'herion^{ha} war hor maezhion
Pa c'hwězho avel Walar
Parted yasnank a-gastadon } 2 wech
D'ar bel'k a yeb badar
- ④ Pa zeus ar deiz hiortozet
Ma reds hor gwaghet d'ar strouezh
Eus Menez pe de Nannet } 2 wech
Ar chas doñv yeb da ouez
- ⑤ Dre hor c'hoajon hag holl Panneier
Leus a feiz ha leus a zrankiz
E vales balc'h ha seder
Bagadon-stoum ar Frankiz } 2 wech

Mil Mallozh muz

(war don; Ken-bale. R. B. ...)

- 1/ Mil mallozh muz, eme ar Gall
Ar Charada zo 'n ur stad fall
Gwasket he yezh gant ar Saozon
Set 'arz vat, tud divergant
- 2/ D'ar Saozon bariz, mil mallozh, ya!
Pa waskent yezh ar Charada
Rasomp dezho arc'hant hag aour
Ar Charada a zo ken p'ant!
- 3/ Arade c'huzekian e fri d'ar Saoz
Gwelit kendec'h ma n'och ket g'as
Arade prezeg ar gwir d'ar bed
Gwelit ha 'chuzi zo dib'ched.
- 4/ Klent wat n'eo zo aet stentzh
Dre forzh g'asoc'h g'asoc'h justis
N'eo aet stentzh gant re a vezh
Dre forzh g'asoc'h frankiz d'ar yezh!
- 5/ Mil mallozh muz d'ar p'ennon galle
Hag a waske g'asoc'h ar re all.
War-sav eta! << Vivre le Québec! >>
Ma teui ar maout gant ar brezhoneg!

Gwerz tabut Kemper

Tostait va mignoned, azezit tro-war-dro
Ma tom deoc'h hep dale keleider eus ar vro,
Ur salvezh a vez here, dre henton' Fincister,
Kouerien a vilieron a zo dent da Gemper.

Eus an eil bleaz d'egile ya an traoz war washaat
Situ ma oa e Kemper, tud g'asoc'h tonn o gwad.
N'eo ket awalic'h 'n em gannin gant ar CKSed
An tan a zo bet lakaet 'n ti p'ezhiet ar Prefed!

M'a ne g'lev ket ar gentel ar gouarnamant galle
Mil boent eo dezho 'n kampen' mañ 'n traon o vev da
Ar bleaz-mañ, p'ezh v'adeg he deus distrozet stelaer [falle]
Eo kuzhan holl Vietned da skenban' 'n U.D.R.!

M'e sañj e teui un devezh ma ne vo renet Breizh
Nemet gant ar Vietned, ha pep tra a vo reizh.
An deiz-se al labourer, war ar maezhi' vel en ker,
'Ray e unan e lezann 'n un ti bras e Kemper.

(war don: "The wild Colonial Boy")

D É C R E T D E C R E D

DE LA

E U S A R

N° 2187.

CONVENTION NATIONALE,

GONVANCION NACIONAL,

Du 27e jour de pluviôse, au second de la République Française, une et indivisible,

Eus ar seiz varnugent aviz pluvios, an eil bloaz eus a Republicq Françz, unan ac indivisibl,

Relatif à l'Enregistrement des Procès-verbaux de délits commis dans les Forêts.

Var an arregistrament eus ar procezzjou verbal eus goall-oberyou commettel ebars er forestjou.

LA CONVENTION NATIONALE, après avoir entendu le rapport de son comité d'aliénation et des domaines réunis, décrète ce qui suit :

AR GONVANCION NACIONAL, goude beza clevet ar raport eus e c'homite a versidiguez ac an domanyou reunizet, a decretet arpez azo varleich.

ARTICLE PREMIER.

ARTICL QENTA.

Les procès-verbaux dressés par les gardes et autres agens forestiers des délits commis dans les forêts, ne pourront être déclarés nuls par le défaut d'enregistrement dans les quatre jours qui auront suivi celui de leur date. La convention déroge, quant à ce, au décret du 5 décembre 1790, relatif au droit d'enregistrement.

Ar procezzjou verbal great gant ar sugardet ac an ageantet all eus ar forestjou eus ar goal-oberyou commettet er forestjou, ne allont qet beza declaret neant dre ar faot da veza arregistret ebars er pevar dervez goude ma vezont bet dattet. Ar gonvancion a deroch, evit quement-ze, dan decret eus ar pempet aviz qerzu 1790, var ar guir eus an arregistrament.

(2)

I I.

I I.

Tous les gardes et autres agens de l'administration forestière seront tenus de faire enregistrer les procès-verbaux qu'ils auront dressés des délits commis dans les forêts, dans les quatre jours qui suivront celui de leur date, à peine de vingt livres d'amende pour la première fois, et de destitution en cas de récidive.

An oll sugardet ac ageanter al eus ar forestjou avezo obliget da ober arregistra ar procezzjou verbal ho devezo great eus ar goal oberyou commettet er forestjou ebars er pevar devez goude ho datt, dindan boan a ugent livr amand evit ar veich qenta, a da goll ho fiaçz mar hadeouezont.

I I I.

I I I.

Ces peines seront prononcées par les tribunaux des districts de la situation des bois, à la poursuite et diligence des agens nationaux près les mêmes districts.

Ar poannyou-ze avezo prononçzet gant an tribunalyou eus an distrigou en pere evezou situet ar c'hoajou, er porsu ac en diligeang an ageanter nacional ebars er memes distrigou.

Visé par l'inspecteur. Signé S. E. MONNEL.

Viset gant inspectour. Signet S. E. MONNEL.

Collationné à l'original, par nous président et secrétaires de la convention nationale. A Paris, le 2 ventôse, an second de la République une et indivisible, Signé L. J. CHARLIER, co-président; MARTIN et BELLEGARDE, secrétaires.

Collacionet dan original. ganeomp-niu president a secretouryen eus ar gonvancion nacional. E Paris an eil dervez 2e ventos, an eil bloaz eus ar republicq, unan ac indivisibl. Signet L. J. CHARLIER, co-president; MARTIN a BELLEGARDE, secretouryen.

AN NOM DE LA RÉPUBLIQUE, le conseil exécutif provisoire ordonne à tous les corps administratifs et judiciaires, que la présente loi ils fassent consigner dans leurs registres, lire, publier et afficher, et exécuter dans leurs départements et ressorts respectifs; en foi de

EN HANO AR REPUBLICQ, ar c'hoall-silla stouter provisoar a ra gouzoud ac a ordrenn dan oll corfoe eus an administracionou a tribunalyou, da ober consigna al lesenn presant en ho registrou, da ober leon publica ac affincha ac executy en ho departamanchou ac er res-

(3)
 quoi nous y avons apposé notre signature et le sceau de la République. A Paris, le deuxième jour de ventôse, au second de la République Française, une et indivisible. Signé PARÉ; contre-signé GOHIER; et scellée du sceau de la République.

Certifié conforme à l'original.
 Signé GOHIER.

sortjou a dle dezo resped; e feiz a betra lion eus laqueat henny hor sinn ha syel ar Republicq. E Paris, an eil deiz aviz ventos, an eil bloaz eus ar Republicq Franç, unan ac indivisibl. Signet PARÉ; contrasinet GOHIER; ha syellet gant syel ar Republicq.

Certifet conform dan original.
 Signet GOHIER.

Vu et vérifié conforme à l'exemplaire revêtu du sceau de la République, et adressé à notre administration par le ministre de l'intérieur.

Fait en commission administrative du département du Finistère, à Landerneau, le 26 germinal, au second de la République une et indivisible.

Signé DAVON, président.
 GOEZ, secrétaire-général.

Guelet a verifet conform dan exemplier e pehini e ma syel ar Republicq, ac adresset d'or gouarnamand gant ministr an diabars.

Great er commission a c'houarnamand an departamant a Finister, e Landerne, ar 26 germinal, an eil bloaz eus ar Republicq, unan ac indivisibl.

Signet DAVON, president.
 GOEZ, secretour-generel.

De l'imprimerie du citoyen TEURNIER.

COMMUNE DE PLONEOUR-LANVERN

Chers Concitoyens,

L'heure est décisive ! Ploneour sera libre comme par le passé, ou Ploneour sera un fief de Plozévet ! Tel est l'enjeu de la lutte qui est engagée en ce moment.

Nos adversaires ont cru toucher au triomphe, dimanche dernier, en voyant six des leurs passer au premier tour, contre cinq des nôtres ; ils n'en reviennent pas, nous non plus ! Mais le dernier mot n'est pas dit. La grosse partie va se jouer dimanche prochain. Ce n'est pas le moment d'abandonner la lutte ! Tout le monde sur la brèche, Camarades, et serrons nos rangs !..... Ils ne passeront pas !.....

Du calme, de la décision, tel doit être notre mot d'ordre. Il n'y a plus une faute à commettre. Pas d'abstention, pas de rature ni de panachage. Une seule voix peut décider de la victoire, et cette voix est celle de chacun d'entre vous. Oublions donc, s'il en est besoin, les petites querelles du voisinage qui viennent parfois troubler les meilleures relations. Un intérêt supérieur est en jeu : l'avenir de notre Commune. Faisons bloc contre bloc : notre union sera notre force !

ÉLECTEURS, vous avez renouvelé votre confiance à notre dévoué et sympathique maire, René Daniel. C'est parfait, et il n'en pouvait être autrement ; nous sommes fiers à juste titre de notre vaillant magistrat. Mais n'allez pas lui couper bras et jambes, en le privant de ses meilleurs Conseillers, et en choisissant à leur place des candidats tout aux ordres de M. Le Bail, et qui auront pour principale consigne de lui mettre des bâtons dans les roues. Il ne sera pas dit que les fiers habitants de Ploneour acceptent de vivre sous le joug odieux d'un tyran, comme le vieux Marabout de Plozévet.

Aucun d'entre vous, nous pensons, ne se laissera « berné » par leurs formules creuses et leurs belles promesses : ils vous promettraient tout aussi bien la lune, *ha ne po ket lost eur stereden*.

Leur programme énumère toute une série de mesures qui, à les en croire, feraient couler des ruisseaux de miel et de lait sur la terre de notre commune. Vous n'êtes pas sans savoir que toutes celles de ces mesures qui sont réalisables ont été mises à l'étude au cours du dernier mandat. Nous en poursuivons la réalisation dans la mesure du possible.

CULTIVATEURS, OUVRIERS, COMMERÇANTS, nous connaissons vos véritables intérêts : ils sont les nôtres, et vous pouvez compter sur nous pour les défendre et les promouvoir sur toute la ligne.

On nous a fait un reproche de n'attacher en tête de notre liste aucune étiquette politique. On comprend très bien que le jeune Le Bail, qui est un illustre inconnu chez nous, ait senti le besoin de s'affubler d'une étiquette. Il a donc choisi dans l'attirail de son père un vieux oripeau maçonnique, qu'il brandit fièrement au-dessus de la tête de ses colistiers : *Liste des Gauches*. C'est trouvé, n'est-ce pas ! Mais cela lui suffit.

Pour nous, cette précaution n'était nullement nécessaire. Vous nous connaissez de longue date ; notre drapeau flotte au ciel de Plonéour, largement déployé depuis de longues années. Et voici ce qu'il porte inscrit dans ses plis :

PLONÉOUR AUX GENS DE PLONÉOUR !

A bas les Tyrans !

A bas la République des Sectaires et des Francs-Maçons !

Haut les cœurs et vive la République de l'Ordre et de la vraie Liberté !

REPUBLIK A ZO REPUBLIK A VO

HA NE KET ROUE PLOZEVET A JONCHO MOD D'AN TRAOU !

- FAILLER Sébastien, Adjoint, Conseiller sortant. — GARREC Yves, Conseiller sortant.
 ROYER Georges, Conseiller sortant. — LE BRUN Michel, du Roz. — DANIEL Jacques, Conseiller sortant. — DURAND Guillaume, de Kerlantonet. — RAPHALEN François, de Penisquin. — GUICHAOUA Louis, de Lescoulouarn. — TOULEMONT Pierre, Conseiller sortant. — PLANTEC Jean-Marie, de Kerniou. — GUIRRIEC Isidore, du Bourg. — BALOUIN François, de Fao-Youen.

Maro Mardant

Klevit kelou hall, bikay ha bras
Euz maro mardant mamm ar chas
'N doa ket he far amzer zo bet
Nak touez chaf keuchant na chas red

II

En dezer fokoy m'eo marvet
Euz bet leiz vraz ganik Kaulined
E park ar c'hoact e-touez ar c'haol
Oa gwelet Kaulined ~~Kaulined~~ euz taol

III

Ewelt oa ive lapersed nij
Dout d'ober reuz ive mar plig
Evit diskouez e oant kontant
Hall euz kelou maro mardant

IV

Mardant zo breuz Kevsket douz
E kernafrey taol ar bern fleuz
Diskeoliet gant euz dervey goz
Siculik, sidulik mie o refoz

V

Brema e teu ar eastig noz
Da gana war lez Mardant goz
Da greski c'hoaz ar misterfous
A gaper endro d'ar leziou

VI

Eat eo da ar pier c'has
Da foy da vadoz ar c'has
M'ema ket mui bard er bed na
Chundi sic tran it gloria

VII

Chom a rouko ~~vel~~ ar chas all
 Evite n'eus ket eur bid all
 Evel a lar ay arviel
 He c'houk d'ezh vo poubadel (poubade)

VIII

War le bez-mey me a skrivo
 ar chompañ-ma " Mardant do do
 Te heus g'raet d'in-me kalzik poez
 chom'ta faze, Chom reiz va loazh "

IX

Te rez d'in-me mont touez an droz
 E-giz an diaoul: Vont do govez
 Pardon! holl a ankaz d'it
 Mes Mardantie a zo eat kwit

X

Barmay' vo red d'ar paour Kez Yann
 chont e-unay dre douez al lann
 Ha fa vo skrivin (skriv) hez a laro
 c'houantig fester te zo maro

Yann Kergoet

Loeiz BIHANNIC

GERIOU DASTUMET E LANDEDA

ANKIVIL a.g., diasur, arvarus. Ankivil eo an amzer. Ankivil eo mont war vor
 ma n'ouzer ket merdeif.

ARKODIN v., en em harpañ war un dra bennak gant ar c'hein pe an ilinoù.
 Arkodet eo ouzh an ti pe arkodet eo war aspled ar prenestr.

ARAFOLL a.g., taer ha dievezh. Skañbenn ha kounnarus. (An anv-gwan doareaf-se
 a vez implijet koulz evit un den hag evit ul loen).

A-SKALF rakverb, a-vichez (a-viziezh), a-veskell.

A-STAG-PENN rakverb, evañ un dra bennak a-stag-penn a zo evañ en ur gas ar
 volenn d'ar genou (hep implijout ul loa).

ASK g., penn a-raok ul loen. Ar ger-se a zo moarvat er verb pennaskañ hag a
 vez implijet dreist-holl evit ar vuoc'h. Al leus a vez lakaet e ask e
 vamm pa'z eo nevez ganet.

ATA, ger saludiñ implijet a-raok an anv. Ata Job, mont a ra mat ?

AVELOG (AVELEG) g., den dievezh ha skañbenn.

AZDOZV g., anv roet d'ar vi lezet en neizh evit ma kendalc'hfe ar yer da vont
 da zozviñ e-barzh.

BELBETUS a.g., enoeus, borodus, chastreus. C'hennat an douar, war an daoulin
 a zo ul labour belbetus.

BEZHIN-DU g., ar bezhin-mañ a sav war ar reier etre bevenn an dazre hag hini
 ar gourlanv. Bez' ez eus meur a seurt bezhin du : pour, bezhin-kalpant,
 h.a.

BIDANELL gw., plac'h skañbenn hag hedro.

BIDANELLAT v., komz evel ur vidanell.

BLEUNV g., bezhin eus an donvor, o tistagañ gant ar wallamzer war-dro mizioù
 ebrel ha mae ha degaset d'ar gourlanv gant an avel.

BOMM-BRUCH g., bomm-bruchoù, anv boutin evit bronnoù ar merc'hed.
BOUIENN gw., kelienn velen gwelet peurvuiañ war-dro ar saout.
BOUIENNAÑ v., mont e breskenn.
BRASTOUILH a.g., dievezh, hep ket a urzh.
BRASTOUILHAT v., labourat en un doare difeson ha digempenn.
BRUSK a.g., gwak ha bruzunek, blot. (N'em eus klevet an anv-gwan-se implijet nemet evit an douar. Douar brusk a zo douar skañv hag aezet mat evit an diwanañ hag ar gouniderezh.).
KALANAOUENN gw., prof, road. Ur gaer a galanaouenn am eus bet evit va deiz-ha-bloaz.
KALEDIÑ (AR FANK). Tro-lavar implijet evit an dud hag al loened pa n'heller ket mont war vaez (kaoc'hat). Kaledet eo e fank.
KABESTR g., bizaoued. Aet eo ar re yaouank da brenañ ar c'hebest.
KATAR a.s. -enn, trouskenn sec'h a sav war groc'hen an dud kozh.
KAVOUT BRAS, bezañ feuket. Bras en deus kavet, pe bras eo bet gantañ p'am eus lavaret kement-se dezhañ.
KAZH D'AR RAZH. Mont eus ar c'hazh d'ar razh a zo komz eus traoù disheñvel -greñn e-pad un diviz.
KEÑVER. En ur geñver. Daou varc'h a vez sterniet en ur geñver ouzh an alar pa vezont an eil e-kichen egile. Bez' e c'hellont bezañ sterniet ivez an eil dirak egile. Al loen a-raok neuze eo ar marc'h-blegn (bleniañ). Daou di a c'hell bezañ en ur geñver pa vezont savet an eil dirak egile, en un doare simetrek, pe war ar memes linenn.
KICHENN gw., kef ur wezenn yaouank, keuneudenn mat d'ober troad ur benveg.
KILH a.s. -enn, neud orjal pe lietenn dir staget war gorre ar boteier koad evit o startaat.
KORRE a.s. -enn, bezhin eus an donvor graet a lasoù hir ha livet e gall.
KRAK g., istor fentus ha diwirion. Gwelloc'h eo kontañ krakoù eget lavarout drok eus an nesañ.
KLOSENN gw., tolpad bezhin war neuñv war ar mor.
KRANK SADZ g., krank eus an donvor, ar brasañ hini pesketaet war aodoù Breizh.
KRAZENN gw., gwaz oc'h ober pe oc'h emellout e labour ar merc'hed.
KRAZENNIAT v., ober evel ur grazenn.

DIERE pe DIHERE g., ampartiz ha difraeusted. Diere en deus gant e labour = En em gemer a oar ha buan ez a gant e labour.
DIEUZIÑ v., kaout doare da halañ dizale. Dieuziñ a ra ar vuoc'h, pe dieuz a zo er vuoc'h : anat eo emañ tost da halañ. Ar verb-mañ a zo moarvat un distresadur eus tevezziñ.
DIFONTAÑ v., an neizhiou. Laerezh ar vioù enno.
DIFANKEREZ gw., pezh koad pe vetal a-us d'ur rod evit mirout ouzh ar pri da strinkañ ouzh ar c'harr.
DINANVIÑ v., mont sempli gant an olboud, bezañ dinañvet gant an naon pe ar sec'hed.
DIRAOIELLAÑ v., dont er-maez eus ar raeielloù (rollec'hioù).
DISTILHONOU a.lies, gwiskadoù bezhin torr tolpet e strad ar mor e goudor ar c'herreg pe chomet da sec'hañ er poullou-dour pa ziskenn ar mor.
DOUSETIÑ v., (eus dous = karedig), troiellañ war-dro ar merc'hed. Kaout un dous. Diwar-benn ur paotr hag ur plac'h o vont kazel-ouzh-kazel hag o pokat an eil d'egile, e vez lavaret : "Emaint o tousestif." (Ar verb-mañ a drofe madik a-walc'h ar galleg "flirter".)
DIANTEL a.g., diasur, arvarus. An amzer a zo diantel.
DIREUS pe DIREVUS a.g., ar c'hontrol eus figus. Hemañ a zo ur paotr direus : Debrñ a ra hep piemigañ.
DISKORN-TRO g., kammleg en un hent; korn-tro.
DISKORN-TROIAÑ v., treiñ a zehou pe a gleiz hervez pleg an hent.
DISPALU g., lec'h plaen ha digel, ma c'heller chom a-sav gant loened pe girri, evit diac'hubiñ an hent.
DISMEUGIÑ pe DISMEGIÑ v., diframmañ, troc'hañ a-dreuz, disleberiñ; ar verb-se a vez implijet evit ar boued, ar c'hig pergen. N'eo ket troc'hañ eo, dismeuget hoc'h eus an tamm kig-mañ. Ar ger-mañ a c'hellfe dont eus dismeg.
DOURLIVET a.g., livet fall, disliv, distronk.
DREILH g., skotur, keel graet gant spenn pe gwez bihan all. Dreilh a zo en-dro d'an ti.
DISTAG g., blaz, frond; blaz soutil a chom er genou goude bezañ evet pe debret un dra bennak. Hemañ, ar gwin-mañ, en deus un distag eus ar c'hentañ.
DRIVJAN pe DRIVZIAN v., spontañ unan bennak betek en lakaat da chom dilaver ha diflach. "Na youc'h ket evel-se! Ne welez ket ac'h eus drivjet ar bugel-se ?".

ELETIÑ v., plediñ a-zevri war-dro tud pe chatal. Saout mat en deus hag eletiñ a oar anezho pe eletet mat int gantañ.

EUJENAT v., servijout da vazh-valan etre paotr ha plac'h yaouank.

EUJENER hag EUJENEREZ . Gwaz pe vaouez a ya da eujenat.

FICHAÑ v., dibradañ ar foenn pe ar bezhin gant ur forc'h evit ma sec'hfent buanoc'h. Ar c'holo a veze fichet ivez gant ferc'hier pa ne oa ket c'hoazh a fichereziñ.

FICHÉREZ gw., ardivink lakaet e penn an dornerez evit dispartiañ ar greun diouzh ar c'holo.

FLOJENN gw., plac'h teedet mat hag a vez alies o fistilhañ e-lec'h ober he labour.

FLOJENNAT v., ober evel ur flojenn.

FLABANIÑ v., foxaniñ; ober implij fall eus an danvez.

FLOK g., gouel tric'hornek en arsak da wez ar vag.

FOULTER v., teurel, stlepel, bannañ.

FOURRAÑ v., etre ar marvor hag ar reverzhi ar mor a sav uheloc'h-uhelañ d'ar gouzlanv, hag a ziskenn izeloc'h-izelañ d'an dazre. Lavaret e vez : fourrañ a ra ar mor. Ar c'hontrol a zo manout.

FOURRADENN gw., ar pezh m'eo savet ar mor uheloc'h eget d'al lanv a-raok. Ar c'hontrol a zo ur vanaenn.

FRAONVELL gw., glabouerez, fistilherez gant un arster a glemmicherez.

FRAONVELLAT v., ober evel ur fraonvell.

FRIP pe FLIP g., flip a vez pa c'hell pep hini kemer un dra bennak evel ma kar. Frip a zo bet war an avaloù. Frip a veze a-wechoù gwechall war ar bezhin-tonn hogen aliesoc'h e veze rannet d'al lazh-goulou (pa veze mouget an tour-tan). Madigoù a veze taolet a-frip e-touez ar vugale evit ar frikoioù.

FRIANTIZ g., imor ha taerder el loened. Friantiz a zo en ur marc'h pa grog da redek, da lammat, da c'haloupat dioutañ e-unan.

FUIENN gw., fru pe bouldrenn tanav, degaset gant an aval. Ar fuienn a strink dreist ar vag.

LAEZH-HIR g., laezh kaouledet.

LANDEDA. Tud Landeda a zo anvet Lanniz Teda pe Landiz Teda. An Teda-mañ dianav a-grenn din a dle bezañ bet diazeour al lann. Patrom ar barrez eo Sant Kongat pe Gongat. An anv-bihan-se a veze roet da galz

paotred vihan un daou-ugent pe hanter-kant vloaz a zo c'hoazh. Bez' ez eus er barrez ur geriadenn anvet Kergongat hag un ouf war vord ar mor anvet Konk-Kongar.

LANGIDE g., pigell. Benveg daoubennek, gant ur penn begek hag ur penn plat evit turiañ an douar.

LASTRIÑ v., ac'hubiñ, stankañ pe bezañ war hent unan bennak. "Kae alese ! Ne velez ket emout o lastriñ ?".

LETIG g., moumoun. Hemañ, ar bugel-mañ a zo letig e vamm.

LERENN pe LEREMM gw., breolim. Ardivink kalc'hiek e maen-krag evit lemnañ ar binvioù.

LIMOUZ g., pe LIMOUZENN gw., danvez heñvel ouzh mic'hi a sav war ar bezhin (an tali peurgetket) goude ma vez tennet diouzh ar mor.

LOSTENN gw., pezh koad lakaet a-dreñv ar c'harr evit astenn ar garg anezhañ.

LOUMM g. LOUMMOU, anv boutin evit bronnoù ar merc'hed. A c'hellfe bezañ un distresadur eus lomm.

GLAC'HARIK a.g., gant un doare klafividik, livet fall. Chomet eo glac'harik abaoe e gleñved.

GORENN gw., kaouad tommer pa en em ziskouez an heol etre ar c'houlmou.

GOUZIZAN v. ar verb-mañ a vez implijet dreist-holl evit an aval pa dro eus an noz pe ar gwalarn etrezek ar su. Gouzizañ pe izelaat a ra an aval.

GOUENN pe GWENT (GWENTL ?) g., en ur gomz eus ur barez pa c'houlenn ar par. Gouenn tarv a zo er vuoc'h. Ar gazeg-mañ a zo gouenn marc'h anni. Gouenn par a zo er wiz.

GRAC'HETAJ pe GWRAC'HETAJ a.s., bezhin eus an donvor, graet a zeliennoù hir ha korlezet ha stag ouzh ar c'herrag gant ur c'hazenn voan.

GREKENN gw., grek, pod da aozañ kafe.

GRONNER g., benveg koad pe houarn gant un troad evit dastum an eost war al leur; ivez pilprenn pe riñser.

GWELFEZ gw., gwelfizi. Krank glas teñval ha mibin-tre, kavet dindan ar zeier en dazre. Anv roet ivez d'ur vaouez tagnous.

GWLEDOU-KEVNID. Gwiadoù kevnid.

GWENVIÑ v., leñvañ evel ma ra ur bugel. Ivez gourdrouz, skandalat.

GWEL a.g., a c'hellfe dont eus gwall pe eus gwaz. Graet gaou dezhañ. An eost a zo bet gwei eus an amzar fall. Henezh a zo bet gwei p'eo bet rannet an heritaj.

HAÑV-C'HOAÑV rakverb, a-hed ar bloaz. Da geñveriañ gant noz-deiz.

HARPOUN pe HARPON g., heskenn vras da droc'hañ gwez, gant un doarnell e pep penn.

HALET-AES a.g., iziliet gwevn, ouesk. Ur paotr haelet aes.

HORDAÑ v., hordennañ ; ober hordennañ.

HIGENN. Den kintus ha fallakr. Un higenn fall a zen. R. Hemon a zo ar ger higolenn.

CHAKORN g., chakornioù. Toulloù donoc'h er rellec'hioù, o lakaat ar c'hizri da storlokañ. An hent-se a zo leun a chakornioù.

CHAV gw., bagad tud evit arat, doarnañ pe ober labourioù all a-gevret. Lister : chavioù. En ur ster ledan : bagad tud niverus. Eno e oa chav : kalz tud a oa.

CHEKIÑ v., goleañ ur voger gant ur gwiskad simant pe raz.

C'HWITIG g., den (paotr pe blac'h) bihan ha dister ; skribiton.

ILIZ g., HEUG-DOÑJER. Kemer iliz ouzh un tamm boued : kaout doñjer outañ.

IVINENN gw., bolc'henn. Un tamm eus ur penn kigen pe ur penn artichaod.

MALAMAÑTIÑ v., forañ, ober implij fall eus boued pe eus madoù.

MALBRENNIÑ pe MARENNIÑ v., kregiñ da louediñ en ur gomz eus an dilhad. Ar vag he lien malbrennet.

MANTELL gw., maen bras a-us d'an oaled o tougen ar siminal.

MAOÑV g., anv roet gant ar vugale d'ul loenig askellek : kelienenn, gwenanenn pe n'eus forzh pe c'hwil askellek.

MALKOUN pe MALKON g., den bras ha distrantell gant skouarnioù bras.

MANOUT v., etre ar reverzhi hag ar marvor ar mor ne sav ket ken uhel hag al lanv a-raok ha ne ziskenn ket ken izel hag an dazre a-raok. Manout a ra ar mor. Ur gwall vanaenn en deus graet ar mor.

MANAENN gw., ar pezh a chom ar mor izeloc'h d'ar gourlanv war ar gourlanv a-raok pe ar pezh a chom ar mor uheloc'h d'an dazre war an dazre a-raok.

MIOC'H g., ar bezhin, chomet dindan ar glav da vreinañ, a zeu da vezañ heñvel ouzh yod, pegus ha gludek. Ar yod-se a zo anvet mioc'h. Ar ger-mañ n'eo moarvat nemet un distresadenn eus ar ger mignoc'h pe mignoc'henn.

MONT WAR VAEZ. Doare a-feson evit treiñ ar ger kaoc'hat.

MORVE g., benveg daouvegek evit tapout sili er c'hevioù, dindan ar c'herreg.

MORJ pe MORZ g., kig-dent. Emañ bepred o chackat'war e vorj.

MOUDENN gw., forz ; reor ar vaouez. Ar ger-se a vez implijet diwar c'hoazhin. Reor ar gwaz a zo anvet silh.

MOULLOU-KARR. Alies e vez roet an anv-se da ziv rod ur c'harr asambles. Ret e vo din lakaat ober ur moullou-karr nevez.

NANN. Ar ger respont nann a zo anavezet dacust ma ne vez ket implijet. E-lec'h nann e vez implijet "ket" ha "tra". D'ur goulenn graet er stumm nac'hañ e vez respontet "tra" : "N'oc'h ket bet e Brest ? ...tra." A-hend-all e vez respontet "ket" : "Bet oc'h e Brest ? ...ket." "Mont a ret da Vrest ? ...ket."

OBUISAÑ v., soublañ dirak bolontez un all. Kilañ dirak ur youl kreñvoc'h pe an nerzh pe an aon.

O a.g. perc'hennañ = va
o sad = va zad
o mamm = va mamm
o si = va zi

Ma vez implijet o e-lec'h va, va a zo anavezet ivez hag implijet gant darn eus an dud.

PABOR g., den a gomz en un doare stambouc'het ; den helavar ha fougeus.

PENNATAÑ v., mont a-benn d'ar glav, d'an avel pe da gas an dour. Er verb-mañ ez eus ur menno a arackaat en ur drec'hiñ war un nerzh eneb. Evit pennatañ an avel ur vag a dle loveañ.

PIKETAÑ v., al louzeier kegin, al legumach bihan a vez tennet diouzh an douar evit o adplantañ a hed dereat an eil diouzh egile. Al labour adplantañ-se a zo anvet piketañ : piketañ kaol, pour pe saladenn.

PIKED g., kambrig pe kombod e penn a-raok ur vag.

PIGUILH g., pigouilhed, pe PIGUILHER -Pigouilherien. Martolod oc'h ober bezhin gant e vag. Ar vezhinaerien hepken, a zo pigouilhed.

POSTUR g., levnez ha fouge. Kalz postur a vez er vugale pa zeu an shan-skol.

RAFOURCHAT v., firbouchal, furchal. Ar verb-se am eus klevet dreist-holl evit an tan er fornell pe war an oaled evit dispartiañ al ludu ha poulzañ adarre an tan. "Rafourch an tan ha laka glau e-barzh ar fornell."

RAGANELLAT v., ragachat evel ar yar pa vez o skrabañ an douar en ur glask he boued.

RAOIELL, g., raeialloù pe raeilli. Rollec'h.

RÉNABLIÑ v., kempouezañ un obererezh en un doare dereat. Ret eo renabliñ an dispignoù hervez ar c'hounidegezh.

REO TAN RUZ. Mont d'ar red tan ruz : redek buan kenañ.

RIBLAER g., forbann, laer bras.

RIVANÑ v., kaout riv.

Rivet on = riv am eus

Rivet eo e dreid = yen eo e dreid.

SAOSAD g., gwiskad bazhadoù ; saead. Ar ger-mañ a zo implijet marteze en eñvor eus ar Saoz hag eus an emgannoù a-enep dezhañ.

SKALFAT v., stagañ daou damm koad, daou blanken, a-vichez, an eil ouzh egile.

SKLIPER g., bag savet mat, o vont buan dindan ouel hag azas ouzh al leviata.

SILH g., reor ar gwaz.

SIVILHENN gw. SIVILHOU, tach bihan gant ur penn plat.

SOURC'HWEZH g., trouz ar gorventenn, trec'hwezh an amzer fall.

SORAÑ v., trabadellañ war an divhar gant skuizhder, sempladurezh pe gant an naon.

SPRIG g., digorded spered, faltazi hag ampartiz. N'en deus tamm sprig ebet = Ne oar ket en em gemer gant e labour.

STAVAD gw., karvanad, jotad.

STIKAÑ v., stekiñ daou dra an eil ouzh egile. Ar ger-se a zo implijet dreist-holl er c'hoari kanetenoù pa vez stiket div ganeten an eil ouzh eben.

STREW g., led, gorre. An eost a zo c'hoazh war ar strew : An eost a zo war an douar hep bezañ malanet.

SUNIG g., penn-sunenn. Penn-bron lakaet war ur voutailh evit reiñ da evañ d'ar vugale.

TARKI g. (Taru-ki ?). Ar ger-se a vez implijet evit envel un den pe ul loen kounnaruz ha taer.

TARDAÑ v., chom a-sav. Ober un tard = herzel ur prantadig.

TOURGOF a.g., dezhañ ur c'hof bras.

TOZELL gw. -où, bern bezhin sec'h.

TOZELLAÑ v., ober tozelloù.

TRANTELL gw., pezh koad lakaet e penn a-raok ar c'harr evit kreskiñ ar garg anezhañ.

TU-ENEPE. Tu-gin. Lakaet ec'h eus da sae-stamm war an tu enep.

TULO a.s. -enn, krampouezh mouzig.

TOURGOUILHAÑ v., treiñ, kaoulediñ pa gomzer eus al laezh. Pa ne vez ket fresk al laezh, e teu da dourgouilhañ pa vez lakaet war an tan.

TURUGAILH g. -où, istor fentus, degouezhad dibar e buhez un den. Kalz plijadur hon eus bet, o selaou Yann o kontañ deomp e durubailhoù.

) o (

DASTUM

DASTUMADEG VROADEL TESTENNOU BRETON NATIONAL SOUND
ENROLLET RECORDING LIBRARY

- dastum kanaouenoù-pobl
- renkañ dre gorn-bro.
- skrivañ an testennoù.
- digor d' an holl.

- collecting folk-song.
- classification according to district.
- transcription of texts.
- open to all.

KAIEROU SONEREZH-POBL

TRADITIONAL MUSIC PUBLICATIONS

- e pep levrenn : testenn, sonerezh, notenoù.
- war un dro ganti : ur bladenn pe ur vandenn pe ur minikasedig.

- each book studies one special district and includes: text, music, and notes + one record, tape or cassette.

D A S T U M, 8, rue du Rouergue, 29200 BREST.

Kenrouad Ker,

Daoust ha Roumanantet o'h d'ar
gelaouenn SKRID?

Eizh niverenn a zo bet embannet a-benn
bremen, enno skridoù savet, dreist-holl, gant studieren
ar Geurenn Geltiek e Skol-Veur Brezh-Uhel, Roazhon.
N'eo ket ar skridoù-se, evel m'eu dous tamallet an Ao.
Klerg e-barzh Barr-Heol, "testennoù embannet evel
m'uit bet savet", d.l.e. gant ar "fazioù"... pe neuze re
rafe ket ar c'helenner e labour gwall-vat. Diwar-benn
pet hini anezho ez eus bet diviz pe enklask, pa veze
kavet tra pe dra a seblante bezañ souezhus pe
arvarus. Sonjal a ra deomp, avat, n'eo ket mat lakaat
ar brezhoneg en ur moul houarn, hag ez eus c'hoazh
traoù da zeskiñ diwar-benn ar yezh (kouezet koulz
ha skrivet).

A-hend-all e vez kavet e-barzh SKRID studia-
douoù, danevelloù, barzhonegoù, triidigezhioù. Ev
niverennoù emeur o prientiñ e vo lunn skridoù gant
Reun ar c'helen (eus bro Amerika!), Henle Denoz, Jaf
Philippe, Mai Jomin, Mikael Kerrain, Herve Kerrain,
hag ur bern re all ken sumpastha ken disvezonet.

Maroto, bet o skvazellz kiment (gant e
veze skrivereget en darn vrasañ eus an testennoù,
koullet ar gelaouenn, graet ar chasadennoù, h.a.),
a zo ast kuit eus Roazhon. Met des'heil a rais da
reiñ testennoù da SKRID. Tregarez dezhan a wir
glon.

Pa sonjan: bez e c'hellit c'hoazh prenañ niveren-
noù kozh — met n'eus mui dastumadenn glote
ebet da werzhan.

Sonjoù kalonek,

Per Denez

20 eur evit 4 niverenn
Per Denez, kavrenn ar c'heltiek,
Université de Haute Bretagne, Rennes Villejean
COP. P Denis 1499-51 RENNES

Evit kelenn brezhoneg

BREZHONEG BUAN HAG AES

gant Per DENEZ

skeudennoù gant NoNo

Levr (18,50 lur) + levr reizhadennoù (4,50 lur)

+ pladennoù (68,00 lur) pe minikasedoù (77,00 lur)

ha Diapozitivoù (62,00 lur)

KOMZIT HA SKRIVIT BREZHONEG

Levr poelladennoù da vezañ implijet war un

dro gant "Brezhoneg Buan hag Aes"

poelladennoù gant Per DENEZ

Skeudennoù gant NONO

Levr (13,50 lur) + minikasedoù (77,00 lur)

Nevez deut er-maez:

SKRIDOU BREZHONEK

U1 levr pennadoù dibabet evit ar skolioù

BREZHONEG BEMDEZ

U1 levr "drills" o vont da heul

"Brezhoneg Buan hag Aes"

Kement-se e ti OMNIVOX, 8 rue de Berri, PARIS - 08

